ልጅ ኢያሱም በአዳል መሬት ዞረው ለጦርነቱ ለመድረስ ሲገሠግሡ አንኮበር በደረሱ ጊዜ ንጉሥ ሚካኤል ድል መሆናቸውን ሰምተው ወደ ኋላ ቸው ተመልሰው በአዳል መሬት ዞረው ወደ ወሎ መሬት ገቡ ።

ንጉሥ ሚካኤል ግን ምንም ተማረኩ ቢባል ለስሙ ያህል ነው እንጂ ማናቸውም የውርደት ነገር እንዳያገኛቸው ለክብራቸው የሚገባውን ሁሉ አድርገንላቸው ነበር ። ለሌሎቹም ምርኮኞች ከወሎ ጋራ ሌላ ጠብ እንደሌለን ሁላችንም ያንዲት የኢትዮጵያ ተወላጆች መሆናችንን እያስረዳን ከተለቀቁ በኋላ ባዋጅ ወደ ሀገራቸው ወደ ወሎ እንዲመለሱ አደረግን ።

የድሉንም ነገር በስልክ ወደ አዲስ አበባ ስላስታወቅን ከንግሥት ዘውዲቱ ጀምሮ የከተማው ሕዝብ በሙሉ ታላቅ ደስታ አደረገ ። ወደ አዲስ አበባም በተመለስን ጊዜ በጥቅምት ፳፫ ቀን ኅሙስ ግርማዊት ንግሥት ዘውዲቱ በጃን ሜዳ በትልቁ አጅባር ድንኳን ሆነው የከተማው ሕዝብ በሙሉ ተሰብስቦ በታላቅ ሰልፍ በእልልታና በደስታ ተቀበሉን ።

ምዕራፍ ፫

የንግሥት ዘውዲቱ የዘውድ በዓል ከተደረገበት አንሥቶ ልጅ ኢያሱ ወሎ ላይ ድል ሆነው እስከ ሸሹ ድረስ ።

የንግሥት ዘውዲቱ የዘውድ በዓል በየካቲት ፬ ቀን ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት እንዲሆን ነገሩ በምክር ቤት ስለ ተጨረሰ ለዘውዱ በዓል አከባበር የሚያስፈልገው ሁሉ እንዲሰናዳ ለየሹሞቹ ሁሉ ትእዛዝ ማሳለፍ ጀመርን ።

ለዘውዱም በዓል የበጌምድሩና የስሜኑ ገዥ ራስ ወልደ ጊዮርጊስ ፡ የሰላሌና የቦረና የደራው ገዥ ራስ ካሣ ፡ የጎጃሙ ገዥ ራስ ኃይሉ ፡ የትግሬው ገዥ ራስ ሥዩም ፡ ሌሎችም የትልልቅ አውራጆች ገዥዎች ወደ አዲስ አበባ እንዲመጡ ተላከባቸው ። እነዚህን ለመጥራት በዚያ ጊዜ የነበረው የፖለቲካ ዳመና ከባድ ነበር ።

ከውጭ አገርም በኢትዮጵያ አዋሳኝ ያሉት የእንግሊዝ ሱዳንና የእንግሊዝ ሱማሌ ገዥዎች ፡ የፈረንሳይ ሱማሌ አገረ ገዥ እንዲመጡ የክብር ጥሪ ተላከላቸው ።

እነዚህም የተጠሩት ሁሉ በመጡ ጊዜ በየካቲት ፬ ቀን በዕለተ እሑድ በትልቁ ደብር በቅዱስ ጊዮርጊስ ቤተ ክርስቲያን በሊቀ ጳጳሱ በአቡነ ማቴዎስ እጅ ቅብዐ መንግሥት ተቀብተው የንጉሠ ነገሥቱን ዘውድ ጫኑ ።

ከዚህም በኋላ እንደ ሥርዓተ ንግሡ ሕግ ፤ ንግሥት ዘውዲቱ በአባታቸው ዙፋን ተቀምጠው መንገሣቸውን ፤ እኔም አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ መሆኔ በቤተ ክርስቲያን ቅጥር ግቢ በተሰበሰበው ፊት እንደ ገና በዐዋጅ ተነገረ ።

ከስምንት ቀን በኋላም በየካቲት ፲፩ ቀን ራስ ወልደ ጊዮርጊስ በንግሥት ዘውዲቱ እጅ ዘውድ ተጭኖላቸው የጎንደር ንጉሥ ተባሉ ። ስለ ንጉሥነታቸውም የትግሬ ግዛት በበላይነት ተጨመረላቸው ።

ያገሩንም ሹም ሽር እንደገና እያደላደልን ፡ ለራስ ወሌ የቀድሞ ግዛታቸውን የጁን ፤ ለልጃቸው ለራስ ጉግሣ ሳይንትን ፡ ለራስ አባተ የንጉሥ ሚካኤል ግዛት የነበረውን ሰባት ቤት ወሎን ሰጠናቸው ።

ልጅ ኢያሱም የተደረገውን ሹም ሽር በሰሙ ጊዜ ከመቅደላ ወርደው ወደ የጁ ሲገሠግሡ ፤ ከራስ ወሌ ልጅ ከደጃዝማች አመዴ ጋራ ተጋጥመው ኖሮ ድል አድርገው ማረኩት የሚል ወሬ ስለ ደረሰልን ፡ እንግዲህ ልጅ ኢያሱ ካልተያዙ ሰላምና ጸጥታ አለመገኘቱን ዐውቀን ፤ በጦር ሚኒስትራችን በፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ አበጋዝነት ብዙ የጦር ሠራዊት ወደ ወሎ ሔዶ ልጅ ኢያሱን እየተፈላለጉ እንዲይዙ አደረግን ።

ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስም ወሎ በደረሱ ጊዜ ልጅ ኢያሱ ወዲያና ወዲህ እየተዛወሩ የጦር ሠራዊት መሰብሰባቸውን ሰምተው የደሴን ከተማ ይዘው ይጠብቋቸው ጀመር ። ከፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ጋራ ካሉት የጦር አለቆች ዋኖቹ ራስ አባተና ራስ ካሣ ነበሩ ። ከነዚህም ጋራ ፡ ደጃዝማች ከበደ ተሰማና ደጃዝማች ኃይለ ማርያም ለማ ፡ ደጃዝማች መኩሪያ ገርማሜ ፤ ሌሎችም የጦር አበጋዞች ነበሩ ።

ልጅ ኢያሱም ብዙ የጦር ሠራዊት ከሰበሰቡ በኋላ ያባታቸውን የጦር አበጋዞች ራስ ይመርን ዋና ጠቅላይ የጦር አበጋዝ ፡ ፊታውራሪ ሥራህ ብዙን ምክትል የጦር አበጋዝ አድርገው በነሐሴ ፳፩ ቀን ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት በማለዳ አደጋ ጥለው ጦርነት ገጠሙና ብርቱ ውጊያ ሆነ ። ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስም ከካባቸው ሳይወጡ ጠንክረው ስለ መከቱ ድል አደረጉና ራስ ይመር ተማረኩ ። ፊታውራሪ ሥራህ ብዙ ግን በጦርነቱ ውስጥ ሞቱ ። ልጅ ኢያሱም የራስ ይመርን መማረክ ፡ የሥራህ ብዙን መሞት በሰሙ ጊዜ ጥቂት ራሳቸውን ሆነው በፈረስ ጋልበው አመለጡና ወደ ባላገር ገቡ ። ይኸውም የድሉ ነገር ዕለቱን በስልክ ተላከና በአዲስ አበባ ከተማ ትልቅ ደስታ ተደረገ ። ነገር ግን ይህ ዓለም ደስታና ኀዘን የተቀላቀለበት ስለ ሆነ ፤ ራስ አባተ ታመው ሰንብተው ሳሉ በጦርነቱ ቀን በድንኳን ተኝቼ አልውልም ብለው ተነሥተው ሲዋጉ ውለው ነበርና በዚሁ ምክንያት በሽታው ስለ ጠነከረባቸው ፤ ጥቅምት ፯ ቀን ፲፱፻፲ ዓመተ ምሕረት ዐረፉ ። መርዶዋቸውም ደረሰልንና ትልቅ ኀዘን ሆነብን ። ሬሳቸውም ወደ ደብረ ሊባኖስ እንዲመጣ አድርገን እኛው ራሳችን ወርደን በታላቅ ክብር አስቀበርናቸው ። ለመታሰቢያም እንዲሆን ጐራዴያቸውን ከሬሳቸው ጋራ እንዲቀበር አደረግን ።

ምዕራፍ ፱

ሚኒስትሮች ስለ መሻራቸውና በአዲስ አበባ የቸነፈር (ግሪፕ) በሽታ ስለ መግባቱ ።

ሚኒስትሮች ከተሾሙ ዐሥር ዓመት ያህል ሆኗቸው ነበር ። ቢሆንም የመንግሥቱን ሥራ በትክክል ለመሥራት ባለመትጋታቸውና ሥራው ሁሉ እየተበላሸ በመሔዱ ሕዝቡ ሁሉ በጣም ስለ ተናደደ ፤ ባንድነት በሜራ ተነሥቶ ሚኒስትሮች ይለወጡልን ብሎ አመለከተ ። እኛም ሚኒስትሮችን ለመሾምና ለመሻር የሕዝብ ሥልጣን በመግባቱ ነገሩ ከዚህ ቀድሞ ያልተለመደ ስለ ሆነ ፤ አይሻሩም በማለት እስከሚቻለን ተከራክረንላቸው ነበር ። ነገሩን ለማብረድ ስንል ለጊዜው ሚኒስትሮች እንዲነሡ አደረግን ። አዲሶችም ሚኒስትሮች እስቲመረጡና እስቲሾሙ ሥራው ሁሉ በእኛ አላፊነት ብቻ ይሠራ ነበርና ብዙ ድካም ሆኖብን ነበር ።

ከዚህም በኋላ ከኅዳር ፩ ቀን ጀምሮ እስከ ኅዳር ፴ ቀን በአዲስ አበባና በሌላውም በኢትዮጵያ አውራጃ ሁሉ የቸነፈር (የግሪፕ) በሽታ ተነሥቶ ነበርና በአዲስ አበባ ከተማ ብቻ ከዐሥር ሺ የሚበዙ ሰዎች ሞቱ ። እኔ ግን በብርቱ ከታመምሁ በኋላ በእግዚአብሔር ቸርነት ከሞት ተረፍሁ ።

በአውሮጳ ተቀስቅሶ የነበረው ትልቁ ጦርነት በዚህ ዓመት አልቆ በፈረንሳይና በእንግሊዝ ፤ በኢጣልያና በሌሎችም መንግሥታት የጦር ጓደኝነት ፤ ጀርመንና ቱርክ ድል ሆነው ነበር ። እኛም ለጎረቤቶቻችን ሥንቅ በማቀበል እንኳ እንዳንረዳ ልጅ ኢያሱ በዚያ ጊዜ አልፈቀዱም ነበርና

ምንም ገለልተኛ ሆነን ብንቆይ ድል አድራጊዎቹ ጎረቤቶቻችን ስለ ሆኑ ለቍስለኞች እርዳታ ገንዘብ እየጨመርን እንኳን ደስ አላችሁ የሚሉ መልክተኞች ለመላክ ቁርጥ አሳብ አድርገን ፡ ለዚሁም ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ሰዎች ተመረጡ ።

ወደ ፈረንሳይ መንግሥት ደጃዝማች ወልደ ገብርኤል በሻህ ዋና ሆነው ፤ በውስጣቸው ደጃዝማች ሽበሺ በያንና ነጋድራስ ዘውጌ ።

ወደ እንግሊዝና ወደ አሜሪካ ዩናይትድ እስቴት ፡ ደጃዝማች ናደው ዋና ሆነው በውስጣቸው አቶ ኅሩይ ወልደ ሥላሴና ከንቲባ ገብሩ ።

ወደ ኢጣልያ መንግሥት ደጃዝማች ጌታቸው አባተ ዋና ሆኖ ፤ በውስጡ ፊታውራሪ መንገሻ ውቤና አዛዥ ደገፌ ናቸው ።

እነዚህም በሚያዝያ ወር ከአዲስ አበባ ሔደው የተላኩበትን ጉዳይ እየፈጸሙ ተመለሱ ።

ምዕራፍ ፲

ልጅ ኢያሱ ትግሬ ላይ ተገኝተው ስለ መያዛቸው ።

ልጅ ኢያሱ ደሴ ላይ ከጦር ሚኒስትራችን ከፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ጋራ ተዋግተው ድል ሆነው አምልጠው ነበርና ወደ አውሳ በረሃ ገብተው ወዲያና ወዲህ እየተዘዋወሩ ሁለት ዓመት ያህል ከቆዩ በኋላ ከበረሃው ወጥተው ቅብፅያ ወደሚባለው ስፍራ መግባታቸው ተሰማ ።

የትግሬው ገዥ ራስ ሥዩምም ለጊዜው አስታርቃለሁ ብለው ሞክረው ነበር ። ነገር ግን የመንግሥትና የዘውድ ነገር አንተ ይቅርብህ እገሌ ይውሰደው ለማለት በጣም የሚያስቸግር ስለ ሆነ ፤ የዕርቁን ነገር ትተው ከግዛታቸው ወጥተው እንዲሔዱ አደረጓቸው ። ከዚህም በኋላ ከራስ ሥዩም ግዛት ወጥተው በራስ ጉግሣ እርአያ ግዛት ገብተው ኖሮ ፤ ይህን በሰማን ጊዜ ፈልገው እንዲይዙ ብለን ወደ ራስ ጉግሣ ትእዛዝ አሳለፍን ።

ራስ ጉግሣም መፈለጉን እፈልጋለሁ ፤ ነገር ግን ከራስ ሥዩም ጋራ የምስጢር ንግግር እንዳላቸው ፡ ምናልባት መጥተው ነጥቀው እንዳይወስዷቸው እፈራለሁና ዘበኛ የሚሆኑ ሰዎች ይምጡልኝ ብለው ስለ አመለከቱ ፡ በኋላ ራስ የተባለው ልጅ ደስታ ዳምጠው የውስጥ ዘበኛ ፡ ደጃዝማች ጌታቸውና ደጃዝማች ኃይለ ሥላሴ ፡ ፊታውራሪ ዋቄ ፡ ደጃች ወሰኔ ትርፌ ፡ ደጃች ወልደ ሥላሴ ፡ ከራስ ጉግሣ ጋራ የውጭ ዘበኞች ሆነው ልጅ ኢያሱን ይዘው እንዲመጡ ወደ ትግሬ ሰደድናቸው ።

እኛም ደሴ ላይ ሆነን ፤ የቀኙንም የግራውንም ለማዳመጥ በሚያዝያ ፳፯ ቀን ፲፱፻፲፫ ዓመተ ምሕረት የአዳም ኅሙስ ዕለት ከአዲስ አበባ ተነሥ

ተን ወደ ደሴ ተጓዝን ። የጎጃሙ ገዥ ራስ ኃይሉም ተጠርተው ነበርና ደሴ ላይ በሰልፍ ገብተው ተገናኙን ። ራስ ጉግሣም ልጅ ኢያሱን ፈልገው መያዛቸውን ስላስታወቁን ፤ በቶሎ ይዘው ወደ ደሴ እንዲመጡ ትእዛዝ አሳልፈንላቸው ነበርና አምጥተው አስረከቡ ።

ራስ ሥዩምም ተጠርተው መጥተው ነበርና ልጅ ኢያሱን ሳይዙ በመስደዳቸው መቀጫ እንዲሆንባቸው ፤ የአድዋ ግዛታቸውን ሽረን ለደጃዝማች ገብረ ሥላሴ ሰጠንባቸው ። ራስ ጉግሣም ልጅ ኢያሱን ይዘው ስለ አመጡ ፤ በቀድሞ ግዛታቸው ላይ ሌላ ግዛት ጨምረን ሰጥተን ፤ ሹም ሽሩን አደላድለን ፡ ራስ ኃይሉም ወደ ጎጃም እንዲመለሱ አሰናብተን ፡ ወደ አዲስ አበባ ተመልሰን በሐምሌ ፲፪ ቀን ገባን ። ልጅ ኢያሱንም ወደ ሰላሌ ከተማ ወደ ፍቼ ልከን በታማኞችን በራስ ካሣ እጅ እየተጠበቁ እንዲቀመጡ አደረግን ።

ልጅ ኢያሱ ከተሻሩበት ከ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ አራት ዓመት ያህል ሳይያዙ ስለ ቆዩ ፤ አንዳንድ ወስላቶች ሁከት ለማድረግ አላረፉም ነበር ። ልጅ ኢያሱ ከተያዙ ወዲህ ግን ሰላምና ጸጥታ እየሆነ በመሔዱ ላገሩ ትልቅ ጥቅም ሆነ ።

ምዕራፍ ፲፩

በንግሥት ዘውዲቱና በእኔ መካከል እየገቡ ለመንግሥቱ ሥራ መሰናከል ሆነው ስለ ነበሩ ሰዎች ።

በንግሥት ዘውዲቱና በአባቴ በልዑል ራስ መኰንን መካከል ከዝምድናቸውም በላይ የመተማመንና የመተሳሰብ ወዳጅነት ነበራቸውና እኔንም ባባቴ ዓይን እያዩኝ በጣም የእናት ያህል ያስቡልኝ ነበር ። በዚህም ላይ ደግሞ ልጅ ኢያሱ ሁለታችንንም ለማሳዘንና ለማስቀየም ሲሉ አንድ ዓይነት ግፍ ሠርተውብን ነበር ። ንግሥት ዘውዲቱን ባባታቸው ከተማ በአዲስ አበባ እንዳይቀመጡ በግድ አስወጥተው ወደ ፋሌ ሰደው እንደ እስር ሆነው እንዲቀመጡ አድርገው ነበር ። እኔንም ባባቴ ከተማ በሐረር ፡ ወይም በዋናው ከተማ በአዲስ አበባ እንዳልቀመጥ በሹመት አስመስለው በግድ ወደ ከፋ እንድሔድ አዘውኝ ነበር ። ነገር ግን እግዚአብሔር በቸርነቱ ልጅ ኢያሱ እንዲሻሩ ፤ ንግሥት ዘውዲቱ ለኢትዮጵያ ዘውድና ዙፋን ፡ እኔ ለኢትዮጵያ አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ለመሆን እንድንመረጥ ስላደረገን ይህንኑ እያደነቅን በፍቅርና በመስማማት ተቀምጠን ነበር ።

ከዚህም ቀድሞ በመስከረም ፲፯ ቀን ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት መኳንንቱ ከነሠራዊቱ ፤ ጳጳሱና እጨጌው ከነካህናቱ ባንድነት ተሰብስበውና መክረው ፤ ንግሥትን ለዘውዱና ለዙፋኑ ፡ እኔን ላልጋ ወራሽነትና ለባለ ሙሉ ሥልጣን እንደራሴነት ሲመርጡ ፡ ስለ ኑሮዋችንና ስለ ሥራችንም ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ደንብ ወስነውልን ነበር ።

፩ኛ ፡ ንግሥት ፤ የዘውዱንና የዙፋኑን ክብር ይዘው ንግሥተ ነገሥ ታት እየተባሉ እንዲኖሩ ።

፪ኛ ፡ እኔ የኢትዮጵያ አልጋ ወራሽ ተብዬ በዚህ ላይ ባለሙሉ ሥል ጣን እንደራሴነቱን ይገፔ ፤ የመንግሥቱን ሥራ ሁሉ በሙሉ እንድሠራ ።

፫ኛ ፡ የጦር አለቆችን እኔ እየመረጥሁ እንድሾምና እንድሽር ።

፬ኛ ፡ በችሎት እየተቀመጥሁ ዳኞች የፈረዱትን የሲቢልና የወንጀል ይግባኙን ሁሉ እንድፈርድ ።

፭ኛ ፡ ከውጭ አገር መንግሥቶች ጋራ የሚያገናኘውን ማንኛውንም ጉዳይ ሁሉ እኔ እየተነጋገርሁ እንድጨርስ ነበር ።

ይህንም በደንብ ተወስኖ የተሰጠንን ሥራ በመስማማት እየሠራን አንድ ዓመት ያህል ከቆየን በኋላ ፤ የራሳቸውን ጥቅም ብቻ የሚፈልጉ አንዳንድ ሰዎች በመካከላችን ገብተው አንድነታችንን ለማጥፋትና ለመለያየት ይሞክሩ ጀመር ። ዋና ማስረጃም እያደረጉ ለንግሥቲ የነገርዋቸው ሹም ሽሩና ሌላውም የመንግሥቱ ሥራ ሁሉ በአልጋ ወራሹ እጅ ከሆነ ፤ ንግሥ ትን የሚፈራና የሚያከብር አንድም ሰው አይገኝምና የጦር አለቆችንና ሚኒ ስትሮችን በመሾም ፤ ያገር ግዛትን በማደላደልና ርስት በመትከል ፤ ገንዘ ብም በመስጠት ፤ ይህን በመሰለው ሁሉ የንግሥት ሥልጣን እንዲገባበት ያስፈልጋል እያሉ ነበር ። ዳኞች የሆኑትም የፈረዱት ፍርድ በይግባኝ ወደ እኔ እየቀረበ ከተመረመረ በኋላ እንዳይገለበጥባቸው ለማድረግ ስለ ፈለጉ ፤ ለንግሥት ክብር እያስመሰሉ ንግሥት በችሎት ቢቀመጡ መልካም ነው ይሏቸው ነበር ። ያሮጌው ልምድ እንዳይለወጥና ተማሪ ቤት እንዳይስፋፋ በማለት ነው ።

ከዚህ በቀር እኔ ለመንግሥቱ ክብር ፡ ለሕዝቡ ሀብትና በረከት ይሆ ናል እያልሁ የምሠራውን ሁሉ ፡ ወደ ክፉ እየተረጐሙና እያስመሰሉ ይነግ ርዋቸው ነበር ። ለምሳሌ ፡-

፩ኛ ፡ በኢትዮጵያ ያለው ማዕድን ተቀብሮ ከሚኖር እየወጣ ቢሠራ በት ለመንግሥቱም ለሕዝቡም ትልቅ ጥቅም ይሰጣል ብዬ ባዩር ለሚባል ላንድ ለፈረንሳይ ኩባንያ ውል ብሰጥ በአገራችን ላይ ጉዳት እንዳደረስንበት አድርገው አወሩ ።

፪ኛ ፡ አይሮፕላን ወደ ሀገራችን የገባ እንደ ሆነ ያገርን ጸጥታ የሚያጠ ፋትን አንዳንድ ወስላቶች ማባረሪያና ማስፈራሪያ ይሆናል ፤ ፖስታና ሰውም በያውራጃው ያመላልሳል ብዬ ከፈረንሳይ አገር ተገዝቶ አይሮፕላን እንዲመጣ ባደርግ የንግሥትን ወገን ሁሉ በአይሮፕላን ፈጅቶ ዘውዳቸው ንና ዙፋናቸውን በኀይል ሊወስድባቸው ነው ብለው አወሩ ። ይልቁንም ባርያ ነፃ ለማውጣት ታላቅ ችግር አግኝቶኝ ነበር ።

ንግሥት ግን እነዚህ በመካከላችን እየገቡ እያስመሰሉ የሚነግሩዋ ቸው ሰዎች ለራሳቸው ጥቅም እንጂ ለመንግሥት ጥቅም አለመሆኑን ሳይመ ረምሩ አንዳንድ ጊዜ የነሱን አሳብ ይከተሉ ነበርና የመንግሥቱን ሥራ እንደ አሳቤ ለመሥራት ብዙ ችግር ሆኖብኝ ነበር ። ቢሆንም ትልልቆቹ መኳንንቶች ፤ ይልቁንም ራስ ካሣ ባንዳንድ ሰዎች የተንኰል ምክር የመን ግሥቱ ሥራ በመሰናከሉና ከሥልጣኔ ወደ ኋላ በመቅረታችን እያዘኑ ንግሥ ትና እኔ በመጀመሪያ ስንመረጥ እንደተሰጠን ደንብ የመንግሥቱን ሥራ ብንሠራ የሚጠቅም መሆኑን እያስረዱ ለንግሥት ይነግርዋቸው ነበርና ሌሎች ከሚመክርዋቸው ብዙውን ችላ እያሉ ይተዉት ነበር ።

ምዕራፍ ፲፪

ያገሩን ውስጥ ሥራ በደንብና ባዋጅ ስለ ማሻሻልና የውጭ አገር ሥልጣኔ በኢትዮጵያ እንዲገባ ስለ ማድረግ ።

የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ከሆንበት ከ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት መስከረም ፲፯ ቀን ጀምሮ አሁን ኢጣልያ በሠራችብን የግፍ ሥራ ይህ ትልቁ አደጋ እስከ ደረሰብን እስከ ፲፱፻፳፰ ዓመተ ምሕረት በሚቻለን ሁሉ ለመንግሥቱ ክብር ለሕዝቡ ሀብት የሚሰጥ የመሰለንን ሁሉ ከትግል ጋር ከመሥራት አላቋረጥንም ። ምንም እንኳ ለሥራው ሁሉ ሚኒስትሮች ብንሾም አላፊነቱ በኛ ላይ ስለ ሆነ ትልቅ አሳብና ድካም ነበረብን ።

በዚህም ላይ ደግሞ ከጥንት ጀምሮ እንደ ቆየው እንደ ኢትዮጵያ ነገሥታት ልማድ በየሳምንቱ ሁለት ቀን ረቡዕና ዓርብ በችሎት እየተቀመጥን የይግባኝ ፍርድ መፍረድ ዋና ሥራችን ነበርና የዕረፍት ጊዜ አልነበረንም ።

በየዕለቱ ከሠራነው ከትንንሹ ሥራና በቀን ብዛት ከዘነጋነው በቀር አሁን ትዝ የሚለን ዋና ዋናው ሥራ ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

፩ኛ ፡ ከ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት አስቀድሞ ለመንግሥቱ ሥራ ሁሉ ሚኒስትሮች ተሾመው ነበር ። ነገር ግን ለሥራቸው ሁሉ በጽሕፈት የሆነ የውስጥ ደንብ አልተሰጣቸውም ነበርና ፡ በቂ የመሥሪያ ቤትም ስላልነበራቸው የሚኒስትርነታቸውን ሥራ አንዳንድ ጊዜ የሚሠሩት በየመኖርያ ቤታቸው ነበር ። ግን ከ፲፱፻፲፫ ዓ. ም. ጀምሮ ለየሥራቸው ሁሉ የሚሆነውን ደንብና መጽሐፍ ከአውሮጳ እያስመጣንና እየሰጠን ለያንዳንዱም ሚኒስትሮች የመሥርያ ቤት እንዲሠራ እያደረግን ለሥራቸውም አንዳንድ የውጭ አገር አማካሪ እየቀጠርን ስለ ሰጠናቸው የመንግሥቱ ሥራ እየተቃና ሔደ ።

፪ኛ ፡ በፍርድ ቤቱ አኳኋን ሁሉ በትክክል አይሠራም ነበር ፤ ከ፲፱፻፲፬ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን ለየፍርድ ቤቱ ሁሉ በጽሕፈት የሆነ ደንብና መጽሐፍ ስለ ሰጠን በጣም እየተሻሻለ ሔደ ። ይልቁንም ከብዙ ዘመን ጀምሮ ተለምዶ በፍትሐ ነገሥት ተጽፎ የኖረውን እጅና እግር የመቁረጥን ይህን የመሳሰለውን የጭካኔ ቅጣት እንዲቀር በማድረጋችን ሕዝባችን ሁሉ ደስ ብሎታል ።

፫ኛ ፡ ከቀድሞ ዘመን ጀምሮ ስለ ቅጣት የቆየው ልማድ አንድ ሰው የወንጀል ሥራ የሠራ እንደሆነ ፤ መቀጮው በገንዘብ ቢሆን ገንዘቡን ለማሳነስና ለማብዛት ፡ በእስራትም ቢሆን የእስራቱን ቀን ለማሳጠርና ለማስረዘም ዳኛው እንደ ወደደ ለማድረግ ሥልጣን ነበረው እንጂ ፡ በገንዘብም በእስራትም ቢሆን የተወሰነ ቅጣት አልነበረም ። እንዲያውም ዳኛው በፍርዱ ወዳጁን ለመጥቀም ፡ ጠላቱን ለመጉዳት ቢያስብ የሚከለክለው ሕግ ስላልነበረ ፡ ሁለት ሰዎች አንድ ወንጀል ሠርተው ቢያዙ ፡ ዳኛው ከፈቀደ አንዱን ቀጥቶ ፡ አንዱን ያለ ቅጣት ሊለቀው ይችል ነበር ።

ከ፲፱፻፳፫ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን ወንጀል የሚሆነው ሥራ ሁሉ በዝርዝር ተጽፎ ይህን ወንጀል የሠራ ይህን ያህል ገንዘብ ይከፈል ፡ ይህን ያህል ቀን ይታሰር የሚል የወንጀለኛ መቅጫ ደንብ ስለ አቆምን ዳኛው ወዳጁን ለመጥቀም ጠላቱን ለመጉዳት እንደ ወደደ ማስከፈሉና እንደ ወደደ ማሰር መፍታቱ እንዲቀር አድርገናል ። ፍርድ ክብር ያለው መንገድ ይዟል።

ደግሞ ነፍስ ገዳይ መግደሉን በቃሉ አምኖ ወይም ምስክሮች መስክረውበት እንዲሞት ከተፈረደበት በኋላ ለባለ ደሙ ተላልፎ ተሰጥቶ ባለ ደሙ ሕዝቡ ሁሉ በተሰበሰቡበት ስፍራ በወደደው መሣርያ እንደ ፈቃዱ እየደበደበ ጣሩን እያበዛ ይገድለው ነበር ።

አሁን ግን ነፍሰ ገዳይ የሚሞትበት ልዩ ቤት አሠርተን ማንም ሰው ሳያይ የመንግሥት ባለወግ ብቻ ልዩ ማነጣጠሪያ ባለው ጠመንጃ ተኩስ ያለ ጣር እንዲገድለው አድርገናል ።

፬ኛ ፡ ያገር ውስጥ ሰዎችና የውጭ አገር ሰዎች ሲጣሉ ክርክሩ በተቃና አኳኋን እንዲፈጸም በማለት ፤ ከ፲፱፻፲፫ ዓ. ም. ጀምሮ ልዩ የዳኝነት ቤት እንዲቆም አድርገን ፡ ሕግ ዐዋቂ ዳኛ ሾምን ። ለዳኛውም ሕግና ፍርድ የሚያውቅ አማካሪ የውጭ አገር ሰው እየቀጠርን ስለ ሰጠነው የፍርዱ ነገር

በጣም ተሻሽሏል ። ለዚሁም ሥራ የተቀጠሩት አማካሪ የስዊስ አገር ተወላጅ ሙሴ አቤርሶን ነበሩ ። ይህ ከባድና ያገርን ክብር የሚነካ ውል ሁናቴ የፈረንሳዊው መልክተኛ ሙሴ ክሎቢኮብስኪ ካዬ ምኒልክ ጋራ በ፲፱፻ ዓ. ም. በተዋዋለው ነበር ።

፳፭ኛ ፡ በኢትዮጵያ የመጽሐፍ ማተሚያ መኪና እንደሚበቃ ያህል ስለ አልነበረ መጽሐፍ ሁሉ የሚጻፈው በእጅ ነበርና ሕዝቡ ሁሉ መጽሐፍ ለማግኘትና ለማንበብ ብዙ ችግር ነበረበት ። ምክንያቱም በእጅ የሚጻፈው መጽሐፍ ለሁሉ ሊያዳርስ ስላልተቻለና ዋጋውም ብዙ ስለ ሆነ ነው ።

ከ፲፱፻፲፬ ዓ. ም. ጀምሮ በልዩ ገንዘባችን ሁለት የመጽሐፍ ማተሚያ መኪና ገዝተን ስለ አቆምን ብዙ መጻሕፍት በግእዝና ባማርኛ በትርጓሜም ስለ ታተሙ ሕዝቡ ሁሉ በጥቂት ዋጋ እየገዛ በማንበቡ ብዙ ጥቅም አግኝቷል ። ደግሞ ብርሃንና ሰላም የተባለ የሳምንት ጋዜጣና ከሣቴ ብርሃን የተባለ የወር ጋዜጣ በነዚሁ ማተሚያዎች ይታተማሉ ። የማተሚያ ቤቱንም ገቢ ለቤተ ሳይዳ ሆስፒታል ርስት አድርገን ሰጠነው ።

በመንግሥትም ገንዘብ ሌላ የማተሚያ መኪና እንዲቆም ፈቅደን ለመርሐ ጥበብ ማተሚያ ቤት ተሰጥቶ ብዙ መጻሕፍትና ለየሚኒስቴር ቤቱ ሥራ የሚሆነው ካርኔና ይህን የመሰለው ሁሉ ይታተማል ። አእምሮ የሚባለውም ጋዜጣ በሳምንት አንድ ጊዜ በዚሁ ማተሚያ ይታተማል ።

፳፮ኛ ፡ ከ፲፱፻፲፰ ዓመተ ምሕረት አስቀድሞ የብድር ደንብ አልነበረምና ገንዘብ ያላቸው ሰዎች ሁሉ በመቶው ሀያ እስከ ሠላሳም ወለድ ገንዘብ እያበደሩ ባለ ዕዳው የሚከፍለው ገንዘብ ሲያጣ በዳኛ እየተከሰሰ እጁ ላበደረው አልፎ እየተሰጠ ዕዳውን እስቲከፍል ይታሰር ነበር ።

ከ፲፱፻፲፰ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን ወለድ በመቶው ፱ እንዲሆን እንጂ ከዚያ በላይ ወለድ የተቀበለ መቀጫ እንዲከፍል አድርገናል ። ተበዳሪውም የሚከፍለው ገንዘብ የሌለው እንደ ሆነ በሐራጅ የሚሸጥ ክብትም ርስትም እንደሌለው ተመርምሮ ከታወቀ በኋላ እጁ ለአበደረው አልፎ እንዳይሰጥ በ፲፱፻፲፯ ዓ. ም. በደንብ ከልክለናል ።

፳፯ኛ ፡ በአዲስ አበባና በሌሎቹም በዋና በዋና ከተሞች በየቤቱ የጋዝና የሞራ የሰም (የጧፍ) መብራት ይበራ ነበር እንጂ የኤሌክትሪክ መብራት አልነበረም ።

በ፲፱፻፬ ዓ. ም. በመጠኑ ተጀምሮ የነበረው አገልግሎት ከ፲፱፻፲፰ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ በቤተ መንግሥቱና በሚኒስትሮቹም መሥሪያ ቤት፡ በየመኳንንቱም ቤትና በትልቁ በልዑል ራስ መኰንን መንገድ ዳር ዳር ሁሉ በየትልልቁም ቤተ ክርስቲያን በሐረርና በድሬዳዋ ከተሞች በደሴም በደብረ ማርቆስም የመንግሥት ቤቶች የበለጠ የኤሌክትሪክ መብራት እንዲበራ ሆኗል ።

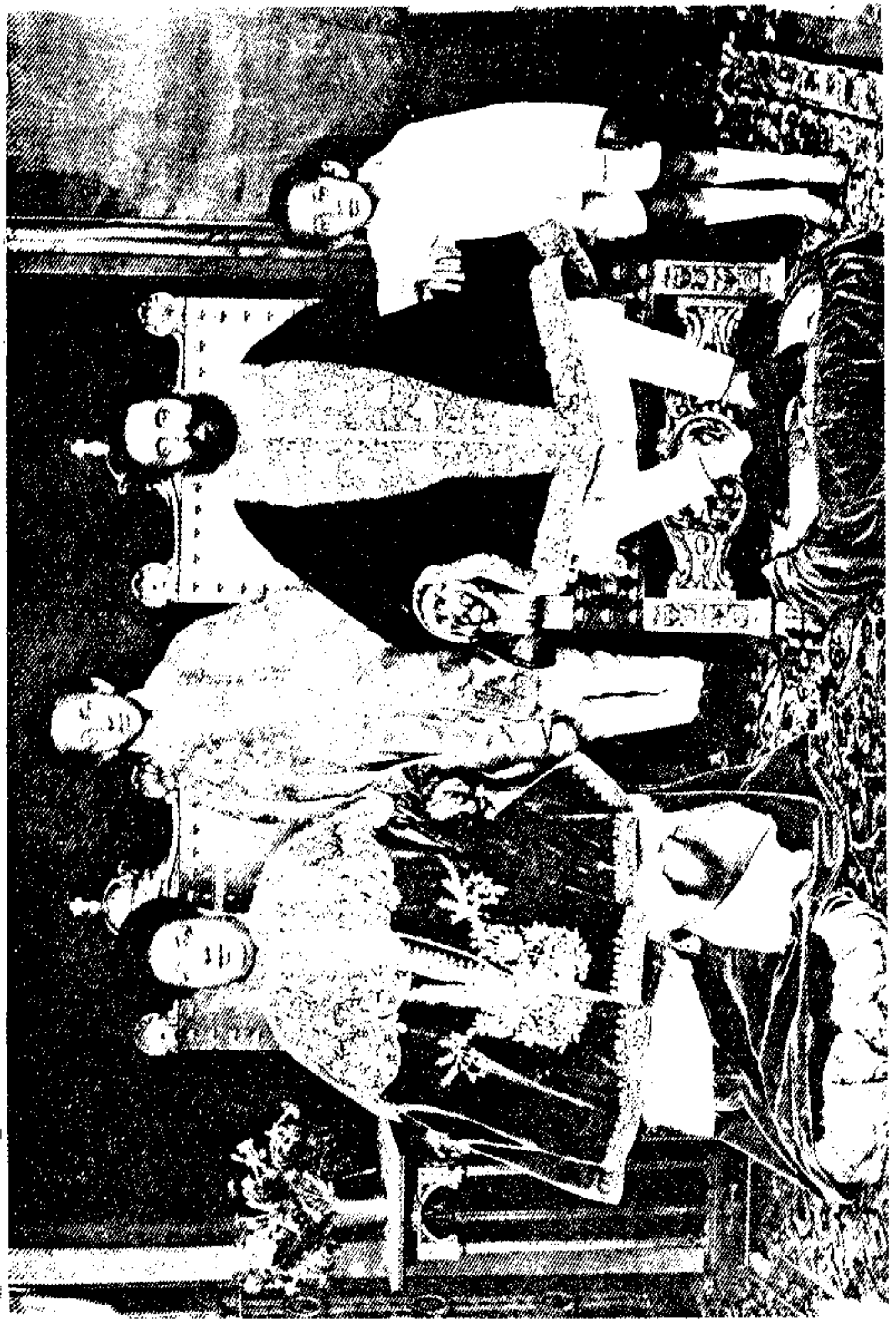

በልጅ ኢያሱ ዘመን ፡ ከልጅ ኢያሱ በቀኝ በኩል ደጃዝማች ተፈሪ (ቀ.ኃ.ሥ.) ፡ በግራ ደጃዝማች ብሩ ወልደ ገብርኤል (ራስ)

፰ኛ ፡ ቀድሞ የውጭ አገር የነገሥታት ልጆችና መሳፍንት ወደ ኢት ዮጵያ አይመጡም ነበር ።

ከ፲፱፻፲፯ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን ባገሩ የውጭ አገር ሥልጣኔ እንዲ ገባ ስላደረግን የውጭ አገር ነገሥታት ልጆችና መሳፍንት ወደ ኢትዮጵያ እየመጡ ጐብኝተው ተመልሰዋል ። ከነዚሁም ዋነኞቹ የእንግሊዝ ንጉሥ የግርማዊ ጆርጅ ፭ኛ ልጅ ዱክ አፍ ግሎስተር ፡ የስዊድን መንግሥት አልጋ ወራሽ ጉስታፍ አዶልፍ ፡ የኢጣልያ ንጉሥ የግርማዊ ቢክቶር አማኑኤል እኅት ዱክ ዴዝአብሩዝ ፡ የሳቧይ ፕረንስ ደኡዲኒ ናቸው ።

፱ኛ ፡ ከ፲፱፻፲፰ ዓመት አስቀድሞ ካንድ አውቶሞቢል በቀር በኢትዮ ጵያ አውቶሞቢልና ካሚዮን በብዛት አልነበረምና ከንጉሠ ነገሥቱ ጀምሮ መኳንንቱም ሕዝቡም የሚሔዱት በፈረስ ወይም በበቅሎ ስለ ሆነ ፡ የንግድ ዕቃና ይህንም የመሰለው የሚመላለሰው በአጋሰስ እየተጫነ ስለ ሆነ ፤ ወደ ታሰበው ስፍራ ለመድረስ ብዙ ጊዜ ያስፈልግ ነበር ።

ከ፲፱፻፲፰ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን ብዙ አውቶሞቢልና ሞቶር ቢስ ክሊት ቢስኪሎችም ብዙ ካሚዮንም እንዲገባ ስላደረግን ማናቸውም ሥራ ሁሉ እየተፋጠነ የሚሔድ ሆኗል ።

፲ኛ ፡ እስከ ፲፱፻፲፰ ዓመተ ምሕረት የሰሎሞንና የኢትዮጵያ ኮከብ የሚባሉ ሁለት ዓይነት ኒሻኖች ብቻ ነበሩ ። አሁን ግን ለዚያው ለሰሎሞን ኒሻን የወርቅ ሰንሰለት እንዲሠራለት አድርገን ለንጉሠ ነገሥቱ ማዕርግ ላላ ቸው ለውጭ አገር ነገሥታት የሚሰጥ ሆኗል ።

ደግሞ ለእቴጌዪቱና ለውጭ አገር እቴጌዎች የሚሰጥ የንግሥተ ሳባ የተባለ ኒሻን ባለወርቅ ሰንሰለት እንዲሠራ አድርገናል ፡ ከዚህም በቀር የዳ ግማዊ ምኒልክና የሥላሴ ኒሻን የተባሉ ማዕርጋቸው በጣም ከፍ ያለ ኒሻኖ ችና የወታደር ሜዳይ የጥበብና የዕውቀትም ሜዳዮች በየማዕርጋቸው እንዲ ሠሩ አድርገን ብዙ ሰዎች ተሸልመዋል ።

፲፩ኛ ፡ የትምህርት ቤት በአዲስ አበባ አንድ የዳግማዊ ምኒልክ ትም ህርት ቤት ብቻ ነበር እንጂ ሌላ ስላልነበረ በውጭ አገር ቋንቋ የሚናገሩ ሰዎች ጥቂቶች ነበሩ ።

ከ፲፱፻፲፯ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን በአዲስ አበባና በሌሎችም በዋና በዋናዎቹ ከተሞች የውጭ አገር ቋንቋ መማሪያ ትምህርት ቤት ስለ አቆ ምን ፡ ከዚህ በፊት ከነበሩት ትምህርት ቤቶች በቀር ለልዩ ልዩ ሚሲዮና ችም ፈቃድና እርዳታ ሰጥተን የቋንቋ ትምህርት ቤት በያውራጃው ስለ ተከ ፈተ በዚህም ላይ ወደ ውጭ አገር ብዙ ልጆች እየሰደድን ስለ ተማሩ ብዙ ልጆች በየሚኒስቴሩ መሥሪያ ቤት ለመሥራት ችለዋል ።

፲፪ኛ ፡ በአዲስ አበባ የቆመው የዳግማዊ ምኒልክ ሆስፒታል የተባለ

አንድ ሆስፒታል ብቻ ስለ ሆነ የሕዝቡን ሁሉ ጤና ለመጠበቅ አልበቃም ነበር ።

ከ፲፱፻፲፫ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን በአዲስ አበባና በሌሎችም በዋና በዋና ከተሞች ብዙ ሆስፒታሎች እንዲቆሙ ስላደረግን ለልዩ ልዩ ሚሲዮኖችም ፈቃድና የገንዘብ እርዳታ እየሰጠን ሆስፒታሎች ስለ ተሠሩ የብዙ ሰዎች ጤናቸው እንዲጠበቅ ሆኖአል ። ዳግመኛም በልዩ ገንዘባችን አዲስ አበባ ላይ ባቆምነው ቤተ ሳይዳ ብለን በሰየምነው ሆስፒታል የስዊድን ተወላጅ የሆኑት ሐኪም ሙሴ ሐነር ተቀጥረው እንዲሠሩ አደረግን ፡ ሆስፒታሉም ስሙ የታወቀና የገነነ ሆኗል ።

፲፫ኛ ፡ በቀድሞ ዘመን ወታደር የሚሆን ሰው ሁሉ በልማድ ብቻ ነበር እንጂ የወታደር ትምህርት ቤት አልነበረም ።

ከ፲፱፻፲፩ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን የወታደር ትምህርት ቤት አቁመን የወታደርነትን ሥራ ሁሉ በትምህርት ቤት እንዲማሩ አድርገናል ። ከዚህም በቀር ትንንሽ ልጆች (ወጣቶች) የቦይስካውትነትን ተግባር እንዲያከናውኑ መስፍን ሐረር በተባለው በልጃችን በመኰንን ጠባቂነት አቁመናል ።

፲፬ኛ ፡ ቀድሞ ሰንደቅ ዓላማ የሚባለው ባለ አንበሳና ባለ ሦስት ቀለም ብቻ ነበር ።

ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን ለንጉሠ ነገሥቱ የዘወትርና የበዓል ሰንደቅ ዓላማ ሦስቱ ቀለም ሳይለወጥ ፡ በአንበሳውና በወርቁ መርገፍ ብቻ እንዲለይ ሆኖ ለእቴጌዪቱና ለአልጋ ወራሹ ፡ ለጦር ሠራዊትና ለፖስታ ቤት ፡ ለመርከብም ሦስቱ ቀለም ሳይለወጥ በጌጡና በቅጹ እየተለየ ሰንደቅ ዓላማ እንዲሠራ አድርገናል ።

፲፭ኛ ፡ በማናቸውም ጊዜ ቢሆን በኢትዮጵያ በግራማፎን የውጭ አገር መንግሥቶች ሂም ናሲዮናል ይሰማ ነበር እንጂ የኢትዮጵያ ብሔራዊ መዝሙር የተባለ አልነበረም ።

አሁን ግን ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ በተለየ የኢትዮጵያ ብሔራዊ መዝሙርና ማርሽ ተፈሪ ፡ ማርሽ ሚሊቴር የሚባል ወጥቶ በቤተ መንግሥትም በሌላም በሚያስፈልገው ስፍራ ሁሉ ፡ የኢትዮጵያ መላክተኞችም ወደ ውጭ አገር በሔዱ ጊዜ የክብር አቀባበልና ግብዣ ሲደረግላቸው እንዲሰማ ሆኗል ።

የውጭ አገር መንግሥቶች ብሔራዊ መዝሙርም መላክተኞቻቸው ወደ ኢትዮጵያ በመጡ ጊዜ በክብር አቀባበልና በግብዣ ጊዜ እንዲዘመር አድርገናል ።

፲፮ኛ ፡ ከ፲፱፻ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ናሽናል ባንክ ኦፍ ኢጅብት የሚባለው ማኅበርና በአዲስ አበባ ባንክ ኦፍ አቢሲኒያ ተብሎ ከቆመው ካንድ ባንክ በቀር ሌላ ባንክ አልነበረም ። ይህም ባንክ ኦፍ አቢሲኒያ የተባለው ሲቆም በውሉ ከተጻፈው ጥቅም የሚበዛው የማኅበሩ ብቻ ስለሆነ ለመንግሥትና ለሕዝብ በጣም ችግር ሆኖ ይኖር ነበርና በ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት የራሳችንን ልዩ ገንዘብ በአክሲዮን አግብተን መኳንንቱና ሕዝቡም እንደተቻለው አክሲዮን እንዲገባ አድርገን የባንክ ኦፍ አቢሲኒያን ኪሣራ ሁሉ ከፍለን ስለ ገዛነውና የኢትዮጵያ ባንክ ብለን ስለ ሰየምነው ትልቅ ጥቅም የሚገኝበት ሆኗል ።

፲፯ኛ ፡ ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት አስቀድሞ በኢትዮጵያ የአይሮፕላን ስሙ እምብዛም አይታወቅም ነበር ። ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን አይሮፕላኖች እየተገዙ እንዲመጡ ስለ አደረግን ለመንግሥቱም ለሕዝቡም ችግሩ ሁሉ እየቀለለ ሔዷል ።

፲፰ኛ ፡ በውጭ አገር መንግሥታት የኢትዮጵያ ሌጋሲዮን ወይም ቆንስላ ስላልነበረ ከውጭ አገር መንግሥታት ጋራ ለሚያገናኘው ጉዳይ ሁሉ ልዩ መላክተኛ ይላክ ነበር ። ወይም አንድ የውጭ አገር ሰው ተወክሎ መላክቱን ያደርስ ነበር ።

ከ፲፱፻፳፭ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን በጎረቤቶቻችን መንግሥታት ሌጋሲዮን ፡ በሩቆቹ ግን ቆንስላ እንዲቆም ስለ አደረግን የመንግሥቱ ጉዳይ ሁሉ ያለ ችግር እንዲፈጸም ሆኗል ።

፲፱ኛ ፡ የጦር መሣርያ ወደ ኢትዮጵያ እንዳይገባ ተከልክሎ ስለ ነበረ በያውራጃው ወስላታው በዝቶ ነበር ።

ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን ላገር መጠበቂያ የሚሆን መሣርያ እንድንገዛ በውል ስለ ተፈቀደ በያውራጃው ሁሉ ላሉት አገር ጠባቂዎች መሣርያ እየሰጠን ወስላታውን እንዲያጠፉ ስለ አደረግን ባገሩ ውስጥ ጸጥታና ሰላም ሆኗል ። ይህም የጦር መሣርያ ወደ ኢትዮጵያ እንዲገባ በተፈቀደ ጊዜ የኢትዮጵያ መንግሥት የጦር አይሮፕላን እንዳይፈቀድለት የኢጣልያ መልክተኛ ተከራክሮ ማስቀረቱን አንዘነጋውም ። ይኸውም ሰላምን አጥፍቶ በኢትዮጵያ ላይ ጦርነት ለማድረግ ኢጣልያኖች ከብዙ ዘመን በፊት ማሰባቸውንና ማዘጋጀታቸውን የሚያስረዳ ነው ።

፳ኛ ፡ የኢትዮጵያ ተወላጆች ከሆኑ መምህራን ወገን ተመርጠው ጳጳሳት እንዳይሾሙ በሕግ ተከልክሏል እየተባለ ሳይሾሙ ይኖሩ ነበር ።

ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት ጀምሮ ግን የኢትዮጵያ አውራጃዎቿ ብዙ መሆናቸውንና በክርስቶስም ዘንድ ምእመናን ሁሉ በምግባር እንጂ በተፈጥሮ ልዩነት አለመኖሩን አጥብቀን ስለ ተነጋገርንና ስለ አስረዳን ከኢትዮጵያ ተወላጆች አምስት መምህራን ተመርጠው ጳጳስነት እንዲሾሙ አድርገን

ሀገረ ስብከታቸውን እያካፈልን ሰጥተናቸዋል ።

፳፩ኛ ፡ ከዚህ ቀደም የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ዘውድ በሚጭንበት ጊዜ ከውጭ አገር መንግሥቶች ለዘውዱ በዓል ልዩ መላክተኛ ተልኮ እንዲመጣ ለማድረግ ልማድ አልነበረም ።

አሁን ግን ኢትዮጵያ በሥልጣኔ ከፍ ከፍ እያለች እንድትሔድና ከውጭ አገር መንግሥቶች ጋራ ያላትን ወዳጅነት እንድታጸና ስለ አደረግን በጥቅምት ፳፫ ቀን ፲፱፻፳፫ ዓመተ ምሕረት የንጉሠ ነገሥት ዘውድ ስንጭን የ፲፪ መንግሥታት እንደራሴዎች ወደ አዲስ አበባ መጥተው የዘውድ በዓላችንን አክብረው ተመልሰዋል ። ይኸውም ኢትዮጵያ በዘመናችን ወደ ትልቅ ደረጃ መውጣቷን ያስረዳል ።

፳፪ኛ ፡ ማንኛውንም የሰላማዊውንና የወታደርነቱን ሥራ ፡ ያገሩንም አገዛዝ ሌላውንም ይህን የመሰለውን ሁሉ ንጉሠ ነገሥቱ እንደ ወደደ እያደረገ ይሠራው ነበር ።

አሁን ግን በሐምሌ ፱ ቀን ፲፱፻፳፫ ዓመተ ምሕረት ሕገ መንግሥት አቁመን ፡ የምክር ቤት ሠርተን ፡ የሕግ መወሰኛ አማካሪዎችን ሾመንና የሕግ መምሪያ አማካሪዎችን አስመርጠን ፡ ለነዚሁ ፕሬዚዳኖች ሾመን ፡ የመንግሥቱ ሥራ ሁሉ በምክር እንዲሠራ አድርገናል ።

፳፫ኛ ፡ ንጉሠ ነገሥቱ ወይም መኳንንቱ ብዙ ሠራዊት እያስከተሉ ካንዱ አውራጃ ወደ አንዱ አውራጃ ሲሔዱ ምግብም ፡ ሣርና እንጨትም አለ ዋጋ መጥን እያወጣ እንዲሰጥ በግድ ይታዘዝ ነበር ።

ከ፲፱፻፳፫ ዓ. ም. ጀምሮ ግን ባላገር በፈቃዱና በዋጋ ካልሆነ በቀር ማናቸውንም ገንዘቡን በግድ እየታዘዘ እንዳይሰጥ ባዋጅ አስቀርተናል ።

፳፬ኛ ፡ ስልክ የተዘረጋባቸው አገሮች ቍጥራቸው ጥቂት ስለነበረ ፡ በያውራጃው የመንግሥቱንም የንግዱንም የሕዝቡንም ችግር ለመጨረስ ብዙ ጊዜ ይወስድ ነበር ።

በኋላ ግን በያውራጃው ሁሉ ስልክ እንዲዘረጋና ፖስታም እንዲመላለስ ስለ አደረግን የመንግሥቱና የሕዝቡ ችግር በጣም እየተቃለለ ሔዷል ።

፳፭ኛ ፡ ወንጀለኞች የሚታሠሩበት ቤት ለጤና የማይስማማ ንጹሕነት የሌለው ነበር ።

ከ፲፱፻፳፭ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን ለጤና የሚስማማ የመታጠቢያና የመታከሚያ ፡ የንባብና የጽሕፈት ፡ የእጅ ሥራ ትምህርት ያለበት ቤት በልዩ ገንዘባችን አሠርተን ሰጥተናል ። በእግር ብረትና በሰንሰለት መታሰራቸውም ቀርቶ በዘበኛ እንዲጠበቁ አድርገናል ።

፳፮ኛ ፡ መሬት ያለው ሰው ሁሉ ባመት ከሚከፍለው ከተወሰነው ግብር በቀር በየምክንያቱ ትርፍ ገንዘብ እንዲከፍል የጉልበትም ሥራ አለዋጋ እንዲሠራ በግድ ይታዘዝ ነበር ።

አሁን ግን ባመት አንድ ጊዜ የሚከፍለው ግብር ተወስኖ ከዚያ በቀር ማናቸውንም የጉልበት ሥራ አለዋጋ እንዳይሠራ ሌላም ትርፍ ገንዘብ እንዳይከፍል በደንብና ባዋጅ አስቀርተንለታል ።

፳፯ኛ ፡ የነፋስ ስልክ በአውሮጳ ተገኝቷል ከማለት በቀር ፡ የነፋስ ስልክ አገልግሎት ጉልቶ በኢትዮጵያ አይታወቅም ነበር ።

ከ፲፱፻፳፬ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን በአዲስ አበባና በሌላውም በየትልልቁ አውራጃ የነፋስ ስልክ እንዲቆም ስለ አደረግን የመንግሥቱም የንጋዴውም ፡ ሌላውም ባገር ውስጥና በውጭ አገር የሚገኘው ጉዳይ ሁሉ በቶሎ የሚፈጸም ሆነ ። ይኸውም በ፲፱፻፳፯ ዓመተ ምሕረት ከኢጣልያ ጋር በተዋጋንበት ጊዜ አገልግሎቱን አበርክቷል ።

፳፰ኛ ፡ ከ፲፱፻፳ ዓመተ ምሕረት አስቀድሞ የሰላማዊና የወታደር የማዕርግ ልብስ ስላልተወሰነ ሁሉም አንድ ዓይነት የማዕርግ ልብስ ለብሰው ነበር ።

በኋላ ግን የሰላማዊና የወታደር የማዕርግ ልብስ እንዲለይ ስለ አደረግን የሹመት ትልቅነትና ሲቢል ወይም ሚሊቴር መሆኑ በልብሱ እንዲታወቅ ሆኖአል ።

፳፱ኛ ፡ ከዛሬ መቶ ዓመት በፊት ጀምሮ ማናቸውም ሰው ገንዘብ ወይም ሌላ ከብትና ዕቃ የተሰረቀ እንደሆነ ፡ ዕድሜው ከ፲፭ ዓመት በታች የሆነ ብላቴና መድኀኒት አጠጥተን ሌባውን ፈልገን ለማግኘት እንችላለን የሚሉ ሰዎች ነበሩና በትውልድም በጋብቻም የነዚህ ወገን የሆኑ ሰዎች ፡ በአዲስ አበባና በሌላውም አውራጃ ሁሉ እየዞሩ ገንዘብ ጠፋኝ ከሚለው ሰው ዋጋ እየተቀበሉ መድኀኒቱን እያጠጡ ሌባውን እንዲፈልጉ መንግሥት ፈቅዶላቸው ይኖሩ ነበር ። ሌባውንም አገኘነው የሚሉት መድኀኒቱን የሚአጠጡት ልጅ ሔዶ ባንድ ሰው ቤት ገብቶ በመኝታው ላይ የተኛ እንደሆነ ፡ ወይም ሰውዬውን ይዞ በጉልበት ጕሽሞ በላዩ የተኛ እንደሆነ ነው ። እንደዚህም የተደረገ እንደሆነ ፡ ለመስረቁ ምንም ምልክትና ምስክር ሳይገኝ በዚሁ ብቻ በግድ ተይዞ የጠፋውን ገንዘብ ለባለቤቱ እንዲከፍል ግዴታ ነበረበት ። ይህን የመሰለውም ሥራ በሐሰትና በማታለል የሚሠራ ስለ ሆነ ፤ የማንንም ገንዘብ ባልሰረቀው በደኀናው ሰው ቤት ሌባሻዩን እያስገቡ እያስተኙ ፡ ወይም ሰውዬውን ጕሽሞ እንዲተኛበት እያደረጉ ሕዝቡን ሲያስሩና ሲያስጨንቁ ይኖሩ ነበር ።

በኋላ ግን ይህን የመሰለው የሌብነት ነገር በዳኛ ምርምር ወይም በምልክትና በምስክር ካልሆነ በቀር ፤ መድኀኒት በማጠጣት ሌባውን ማግኘት የማይቻል ነገር መሆኑን ተመራምረን ስለ ተረዳነው ፡ የሌባሻይ ሥራ እንዲቀር አድርገን ሕዝቡን በዚህ ነገር ከሚመጣበት ጭንቀት ስለ ጠበቅነው በያውራጃው ትልቅ ደስታ ሆነ ።

፴ኛ ፡ በኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥቱ ምንም የበላይ ቢሆን የፈዎዳል ግዛት አልቀረም ነበር ።

ከ፲፱፻፲ ዓመተ ምሕረት ወዲህ ግን የትክለኛ ባላባት ግዛት ፤ መንግሥቱንም ሕዝቡንም የሚጐዳ መሆኑን ስለ ተረዳነው በወሎ ፡ በጎጃም ፡ በበጌምድር ፡ በየጁ ፡ በወለጋ ፡ በጅማ ፡ ትክለኛ ባላባቶችን አስቀርተን ሌሎችን የመንግሥታችንን አገልጋዮች እየመረጥን እንዲሾሙ አድርገናል ።

፴፩ኛ ፡ በኢትዮጵያ እንደ ቈየውና እንደ ተለመደው አገረ ገዥዎች ሁሉ የጦር ሹሞች ናቸው እንጂ ፤ የሲቢል ሹሞች አልነበሩም ። ስለዚህም ለወታደሮች በየአለቃቸው እየከፈሉ ከዚያው ከግዛታቸው ውስጥ ማደሪያ እያሉ ይሰጧቸዋል እንጂ አገሩ ሁሉ በመንግሥት እጅ ሆኖ ፤ በሲቢል ሹሞች ግብሩ እየተሰበሰበ ለወታደሮችም ለሌላም ለመንግሥት ጉዳይ ወጪ ማድረግ አልተለመደም ነበር ።

ይህንንም ከብዙ ዘመን ጀምሮ የቆየውን ልማድ ባንድ ጊዜ ለማፍረስ ያገር ውስጥ ሁከት ያስነሣል በማለት ስለ ሠጋን አደራረጉን ለማሳየትና በየጥቂቱ ለማስለመድ ጅጅጋ ፡ ጨርጨር ፡ ባሌ ፡ ወለጋ ፡ ሰዮ ፡ ጅማ የሚባሉትን አውራጆች በመንግሥት እጅ አድርገን ገቢው ገንዘብ ለወታደሮችና ለሌላም ለመንግሥት ጉዳይ ወጪ እንዲሆን ማስለመጃ ምሳሌ አድርገናል ።

፴፪ኛ ፡ ከዛሬ ዐሥር ዓመት በፊት በያውራጃው መንገድ ስላልተጠረገ ካንዱ አውራጃ ወዳንዱ አውራጃ ለመድረስ ብዙ ቀንና ብዙ ገንዘብ ማጥፋት ግድ ነበር ።

ከ፲ ዓመት ወዲህ ግን መንገድ ለመንግሥትም ለሕዝብም ጥቅም ያለው መሆኑን ስለ ተረዳነው ፡ ከአዲስ አበባ ወደ ምሥራቅና ወደ ምዕራብ፡ ወደ ሰሜንና ወደ ደቡብ የሚወስድ መንገድ እንዲጠረግ ስለ አደረግን በዐሥር ወይም በዐሥራ አምስት ቀን የሚደረሰው አገር አሁን በአውቶሞቢልና በካሚዮን በሁለትና በሦስት ቀን የሚደረስ ሆኗል ።

ምዕራፍ ፲፫

ኢትዮጵያ ወደ ዓለም መንግሥታት ማኅበር እንድትገባ ስለ ማድረጋችን ።

ትልቁ የዓለም ጦርነት ካለፈ በኋላ ወደ ፊት ይህን የመሰለ እጅግ የሚያሰቅቅ ጦርነት እንዳይነሣ ስለ ተፈራ ፤ የዓለም መንግሥታት ማኅበር የሚባል ቆሞ በሁለት መንግሥታት መካከል ጠብ የተነሣ እንደሆነ ፤ በፈቃዱ ጦርነት ማድረጉ ቀርቶ ጠቡ የተነሣበት ነገር ወደ ዓለም ማኅበር እየቀረበ ከተመረመረ በኋላ ፤ የእገሌ መንግሥት በድሏል የእገሌ መንግሥት ተበድሏል እየተባለ እንደ ጠቡ ትልቅነት እየታየ ፤ ፍርዱ በማኅበሩ ቃል እንዲቆረጥ ፡ ከማኅበሩ ፈቃድ የወጣ ግን የማኅበሩ ሁሉ ጠላት መሆኑ ነውና ሁሉም በጠላትነት ሊነሡበት እንጂ አንዱ ኃይለኛ መንግሥት በፈቃዱ ተነሥቶ ደካማውን መንግሥት እንዲወጋው ፡ ወይም ገንዘብ እንዲያስከፍለው አይገባውም ተባብለው ፳፯ መንግሥታት ተስማምተው ሰኔ ፳፩ ቀን ፲፱፻፲፩ ዓ.ም. (እ. ኤ. አቈ. ሰኔ ፳፰ ቀን ፲፱፻፲፱ ዓ.ም) ተፈራርመዋል ። የማኅበሩም ዋና ስፍራ በስዊስ አገር ጀኔብ በሚባለው ከተማ ሆኗል እያሉ በአዲስ አበባ ካሉት የውጭ አገር ሰዎች አንዳንዶቹ በወዳጅነት እያስረዱ ስለ ነገሩን ፤ ብዙ ጽሑፎችም ስለ ተመለከትን ፤ ትልልቁን መኳንንቶችና ሚኒስትሮቻችንን ሁሉ ሰብስበን ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ቃል ነገርናቸው ።

ኢትዮጵያ ወደ መንግሥታት ማኅበር ብትገባ ትልቅ ጥቅም ነው ። ነገር ግን ወደ ፊት የመንግሥታችንን ሥራ ሁሉ እያሻሻልን ለመሔድ የሚ

ያስፈልግ ነውና ወደ ማኅበሩ ከገባን በኋላ የመንግሥታችንን ሥራ ሳናሻሽል የቀረን እንደሆን ፤ በማኅበሩ በኩል ችግር እንዳያገኘን ዛሬውኑ አሳባችሁን አስታውቁን አሉናቸው ። መኳንንቱና ሚኒስትሮቹም ባንድ ቃል ሆነው ባንድ ዓመት ውስጥ ከፍ ያለ መሻሻል ለማድረግ አይቻልም እንጂ በያመቱ በየጥቂቱ እየሠራን የመንግሥታችንን ሥራ ሁሉ ለማሻሻል ፈቃዳችን ነውና ወደ ማኅበሩ ብንገባ መልካም ነው ብለው ተናገሩና የመግባታችን ነገር የተቆረጠ ሆነ ።

ከዚህም በኋላ የእኛን ደብዳቤ ይዘው ወደ ጄኔብ ሔደው ወደ ማኅበሩ እንድንገባ የተፈቀደልን እንደሆነ ፤ ወዲያው በእኛ ስም ሆነው እንዲፈርሙ ደጃዝማች ናደውን ዋና ፤ አቶ ኅሩይ ወልደ ሥላሴንና አቶ ፋሲካን ረዳቶች አድርገን በነሐሴ ፩ ቀን ፲፱፻፲፬ ዓመተ ምሕረት ወደ ጄኔብ ላክናቸው ።

መልክተኞቻችንም እንዳስታወቁን የኢትዮጵያ መንግሥት ወደ ዓለም መንግሥታት ማኅበር እንድትገባ ባቀረበችው ጥያቄ ፡ ለጊዜው ጥቂት ችግር ሆኖ ነበር ። በኋላ ግን የፈረንሳይ መንግሥት መላክተኛ ሙሴ ዡብኔልና ቀድሞ በኢትዮጵያ የፈረንሳይ መንግሥት ባለሙሉ ሥልጣን ሚኒስትር የነበሩት ሙሴ ላጋርድ በብዙ ስለ ረዱ ፡ የእንግሊዝና የኢጣልያ መልክተኞችም የኢትዮጵያ መንግሥት ወደ ማኅበሩ ብትገባ የእኛም መልካም ፈቃድ ነው ብለው ስለ ተናገሩ ፤ ማኅበሩ በሙሉ ፈቃዱና መላክተኞቻችን ስምምነቱን ፈርመው ተመለሱ ። በአዲስ አበባም ትልቅ ደስታ ተደረገ ። ደስታም መደረጉ ዛሬ ኢጣልያ እንዳደረገችብን ከመሰለው አደጋ የማኅበሩ ቃል ኪዳን የሚጠብቀን ስለ መሰለን ነበር እንጂ በሌላ ምክንያት አልነበረም ።

ምዕራፍ ፲፬

ባሮች ነፃ እንዲወጡ ስለ ማድረጋችንና የነፃነታቸውም ነገር በያመቱ እየተሻሻለ ስለ መሔዱ ።

በቀድሞ ዘመን ባርያ መሸጥና መግዛት ፤ በእስያና በአውሮጳ በአሜሪካም ተለምዶ የሚኖር ስለ ነበረ ፤ በአፍሪቃ ክፍል በኢትዮጵያም ተለምዶ ይኖር ነበር ። ቢሆንም ከባሮች የሚበዙት በምርኮ የመጡ ናቸው እንጂ ተሽጠውና ተገዝተው የመጡት ቊጥራቸው ጥቂት ነው ። ምክንያቱም ኢትዮጵያ ከ፲፮ኛው መቶ ዓመት ጀምሮ እስከ ፲፰ኛው መቶ ዓመት ፤ የእስላሞችና የአረማውያን ኃይል በርትቶባት ነበርና በያመቱ ጥቂት በጥቂት እየሆነ ፤ ከአውራጆቿ ብዙዎቹ ከንጉሠ ነገሥቱ መንግሥት እየሸፈቱ ለየራሳቸው አንዳንድ ባላባት እያበጁና አገር እየዘረፉ ኖረው ነበር ። በኋላ ግን ከኛ በፊት የነበሩት ነገሥታትና ይልቁንም ዐፄ ምኒልክ እነዚህን አውራጆች እንደ ጥንቱ ወደ ኢትዮጵያ አንድነት ለመመለስ በጦርነት ሲያቀኑ ፤ ከጦርነቱ ላይ እየተማረኩ የመጡት ሁሉ እንደ ቀድሞው ልማድ ለማራኪው በባርነት እየተገዙ እንዲኖሩ ልማድ ሆኖ ነበር ። ቢሆንም እነዚህ በምርኮ የሚመጡት ካንዳንዱ በቀር በመልክ ከሌሎቹ ኢትዮጵያውያን ብዙ ልዩነት የለባቸውምና ፡ ባሮች መሆናቸውን ለይቶ ለማወቅ ብዙ ያስቸግራል ። እንዲሁም ደግሞ አንዳንዶቹ ባርነታቸው በስም ብቻ ነው እንጂ ፤ በኑሮ ከማራኪያቸው ብዙ የሚለዩበት ኑሮ አልነበረም ። ርስት ለመግዛትና ለመሸጥ ፡ ወይም እንደ ሌላው ሕዝብ ከመንግሥት ርስት ለመተከል ፡ በመንግሥት ሥራ ውስጥ የጦር አለ

ቅነት የሚኒስትርነት ፡ በቤተ ክህነትም ሥራ ውስጥ የዲቁና ፡ የቅስና ፡ የም ንኩስና ፡ የገዳም ማኅበር አባትነት ፡ የደብር አለቅነት ማዕርግ ሊያገኙ ይች ላሉ ።

በመልክና በኑሮም ልዩነት ስለሌላቸው ከማራኪያቸው ወይም ከልጁ ወይም ከዘመዱ ለመጋባት ይችላሉ ። አንዱም ማራኪያቸው በሚሞትበት ጊዜ እንደ ልጆቹ አድርጎ በኑዛዜ ርስትና ገንዘብ ይሰጣቸዋል ።

ደግሞ በዓለም ሁሉ እንደሚደረገው በደመወዝ እየተቀጠሩ የቀን ሥራ የሚሠሩ በያውራጃው ብዙ ሰዎች ይገኛሉ ። ኢጣልያኖች ግን ይህን ሁሉ እያወቁ በየባለጠጋው ቤት በደመወዝ እየተቀጠሩ የሚሠሩትን እገሌ ይህን ያህል ባሮች አሉት እያሉ ያወራሉ ። ለመወንጀል አጋነው ያወሩት ነበር ።

ይህንንም የሚያስረዳ ነገር ትውልዱ ከጋሎች ወገን የሆነ በሐረር አው ራጃ የሚኖር አንድ ባለጠጋ ነበረ ። ይህም ሰው በደግነቱና በዕውቀቱ ብዛት ገንዘቡን ለባዕድ ሠራተኞች ከመስጠት ለዘመዶቹ መስጠት ትልቅ ጥቅም ነው እያለ የወንድሞቹንና የእኅቶቹን ልጆች የዘመዶቹንም ልጆች ሰብስቦ ደመወዝ እየሰጠ ሥራውን ያሠራቸው ነበር ።

ሐረር ያለው የኢጣልያ ቆንሲል ግን ይህን ሁሉ ሳይመረምርና ሳያ ውቅ እገሌ ይህን ያህል ባሮች አሉት ብሎ ለመንግሥቱ ራፖር ጽፎ ኖሮ መንግሥቱ እውነት መስሎት እኛን መክሰሻ አድርጎ ለዓለም መንግሥታት ማኅበር አቅርቧል ።

ስለ ባሮች ነፃነት ባደረግነው ዐዋጅና ደንብ ነፃ ከሚወጡት ባሮች በቀር ሌላም አንዳንድ ምክንያት እየፈለግን ባሮችን ነፃ ለማውጣት የሚቻለ ንን ሁሉ እናደርግ ነበርና የቤኒሻንጉል ገዥ ሺሆጂሌ እንደ ዐዋጁና እንደ ደንቡ ባገሬ ብዙ ባሮች ነፃ ወጥተዋል ብሎ ስለ ነገረን ፤ በዐዋጅና በደንብ ነፃ ለወጡት አንተ ልትመሰገን አትችልምና በፈቃድህ ብትለቅ ያስመሰግን ሃል ብንለው ፤ ይህን ያህል ባሮች ነፃ እንዲወጡ ፈቅጄ ነው ስላለን ፡ እንግዲ ያውስ ወደ አዲስ አበባ ላካቸውና እንዲማሩ እናደርጋለን አልነው ። እነዚ ያም ባሮች ወደ አዲስ አበባ በተላኩ ጊዜ ለነፃነታቸው የምስክር ወረቀት እንዲቀበሉ አድርገን ፤ ወዲያው በወታደር ትምህርት ቤት ገብተው ይማሩ ጀመር ። ከነዚሁም ብዙዎቹ ለሙዚቃ ትምህርት ተመርጠው ከስዊስ አገር ለማስተማር የቀጠርነው ሙሴ አንድሬኒኮ የሙዚቃ ትምህርት አስተምሮአ ቸው ነበርና ትምህርታቸውን ሲጨርሱ የወታደር ልብስ አልብሰን ንጹሕ የሆነ መኖርያ ቤት አሠርተንላቸው ይኖሩ ነበር ። ከመካከላቸውም በዕው ቀት ለበለጠው ላንዱ የመቶ አለቅነት ማዕርግ ልብስ መስጠታችንንና ኒሻን መሸለማችንን ፤ ከርሱም ጋር ሌሎች የሙዚቀኝነት ሥራቸውን በትክክል

እየሠሩ መኖራቸውን በአዲስ አበባ የሚኖሩ የውጭ አገር ሚኒስትሮችና ቆንሲሎችም ሁሉ ያውቃሉ ።

ይህንኑም የመቶ አለቅነት ማዕርግ የተቀበለውን ሻንቅላ ፡ ቁመቱ ሁለት ሜትር ከ፲ ሳንቲ ሜትር ስለ ሆነ ፤ የሚያየውና የሚያውቀው ሁሉ ያደንቅ ነበር ። አሁንም በግንቦት ወር ፲፱፻፳፰ ዓመተ ምሕረት ኢጣልያ ኖች አዲስ አበባ ሲገቡ ይዘው እንደገደሉት ሰምተናል ።

ነገር ግን ከባርነት ነፃ አውጥተን ተምረው እንዲሠለጥኑ ባደረግን ፋንታ ኢጣልያኖች ሺሆጂሌ በተለየ ለንጉሠ ነገሥቱ የባሮች ግብር ላከላ ቸው ብለው ለዓለም መንግሥታት ማኅበር ማቅረባቸው የሚያስገርም ነው።

ይህም የባርነት ነገር ከዚህ በላይ እንዳስረዳነው በልማድ ጸንቶ የቆየ ነበር እንጂ በፍጥረት ጌታና ባርያ ተብሎ የተለየ ነገር አለመኖሩ በሰው ልብ የታወቀ ስለ መሆኑ ፤ ከ፲፰፻፵፯ እስከ ፲፱፻፮ ዓ. ም. በኢትዮጵያ የነገሡት ዓፄ ቴዎድሮስ ፤ ዐፄ ዮሐንስና ዐፄ ምኒልክ በኢትዮጵያ ባሮች እንዳይሸ ጡና እንዳይገዙ ዐዋጅ አድርገው ነበር ። ነገር ግን በዚያ ዘመን ይህን ለመሰ ለው ሥራ ደንበኛ መሥሪያ ቤት አቁሞ መሥራት ስላልተለመደ ፡ አገሩም ሰፊ በመሆኑ ዐዋጁን ለመጠበቅና ለማስፈጸም የማይቻል ስለ ነበረ አሳባ ቸው ሳይፈጸም ቆይቶ ነበር ።

አሁን ግን እኛ የኢትዮጵያ መንግሥት ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ሆነን የመንግሥቱን ሥራ አላፊነት ከተቀበልን በኋላ ፤ ስለ ባሮች ነፃነት ስማቸው ከዚህ በላይ የተጠራው ሦስቱ ነገሥታት የጀመሩትን መሠረት ተከትለን በኢትዮጵያ ባሮች እንዳይሸጡና እንዳይገዙ በ፲፱፻፲፮ ዓ. ም. መጋ ቢት ፳፱ ቀን ባዋጅ አስታወቅን ። ከዐዋጁም አስቀድሞ በግዢም በምርኮም የመጡት ባሮች ነፃ የሚወጡበትን ፣ ወደ ፊትም ሲሸጡና ሲገዙ የሚገኙ ሰዎች የሚቀጡበትን ፡ ደንብ አቁመን፡ዐዋጁና ደንቡም የሚጠበቅበት በአ ዲስ አበባና በሌሎችም አውራጆች የጽሕፈትና የዳኝነት ቤቶች ተሠርተው ለዚሁ ሥራ አማካሪ ከእንግሊዝ አገር ሙሴ ዶሐልቤርት የሚባል ቀጥረን ፤ ዳኞችና ጸሐፊዎች እየተሾሙ የአስተዳደሩ ሥራ ሁሉ በጣም እየተሻሻለ ስለ ሔደ ብዙ ባሮች ነፃ ወጥተዋል ። ቍጥራቸውም ከመቶ ሺ በላይ ነው ። ይኸ ውም ጄኔቭ በዓለም መንግሥታት ማኅበር መዝገብ ላይ በያመቱ ነፃ የወ ጣው ቍጥር ይገኛል ።

ደግሞ በእንግሊዝ አገር ከቆመው ከባሮች ነፃ ማኅበር የተላኩ ሰዎች ወደ አዲስ አበባ በ፲፱፻፳፫ ዓመተ ምሕረት በመጡ ጊዜ ፡ የዚሁን ነገር በብዙ ከተነጋገርን በኋላ ፤ ቢያንስ እስከ ፲፭ ፡ ቢበዛም እስከ ፳ ዓመት አሁን ያሉት ባሮች ሁሉ ነፃ እንዲወጡና የባርነት ነገር በጭራሽ ከኢትዮጵያ እንዲ ጠፋ እናደርጋለን ብለን በቃልም በጽሕፈትም አስታውቀናል ። መቸም

በማንም አገር ቢሆን አንዳንድ አጥፊ አይታጣምና ስለ ባርያ ነፃነት የተነገረውን ዐዋጅ ያፈረሱ አንዳንድ ሰዎች ቢገኙ እንኳን በሞት ቅጣት እንደ ቀጣናቸው የውጭ አገር ሚኒስትሮች ሁሉ ያውቃሉ ። ስለዚህ በማናቸውም ቢሆን የባሮችን ነፃነት በሚቻለን ሁሉ ሳናቋርጥ ሠርተናልና ሕሊናችን አይወቅሰንም ።

ምዕራፍ ፲፫

አውሮጳን ለመጐብኘት ስለ ተደረገልን የክብር ጥሪ ።

ኢትዮጵያ ከሦስት ሺ የሚበልጥ ዘመን በነፃነቷ ጸንታ የኖረች መንግሥት ናት ። ነገር ግን በ፲፮ኛው መቶ ዓመት መጀመርያ አሕመድ ግራኝ የሚባል ከኢትዮጵያ ምሥራቅ ከዘይላ ተነሥቶ ወደ መሃል ኢትዮጵያ ገብቶ ከዐፄ ልብነ ድንግል በተዋጋ ጊዜ እርሳቸው ወደ ኢትዮጵያ ሰሜን እያፈገፈጉ ይዋጉ ነበርና እርሱ ቤተ መንግሥቱንና ቤተ ክርስቲያኑን ሁሉ ሲያቃጥል ፡ በየዋሻውና በየደሴቱ ተደብቀው ከተረፉት ከጥቂቶች መጻሕፍት በቀር የሚበዙትን የታሪክና የጥበብ መጻሕፍት አቃጠላቸው ።

ቢሆንም የኢትዮጵያን ጥንታዊነት ለማወቅ የሚፈልግ ሰው ቢኖር ፤ በግሪክና በላቲን ፤ በፖርቱጊዝና በዐረብ ቋንቋ የተጻፉ የኢትዮጵያን ታሪክ የሚናገሩ ብዙ መጻሕፍት ይገኛሉና እነዚያን እያነበበ ጥንታዊነቷን ለመረዳት ይችላል ። ከጌታችን ልደት በፊት ከኢየሩሳሌምና ከግሪክ ፡ ከዐረብና ከምስር አገሮች ብዙ ሰዎች ወደ ኢትዮጵያ መጥተው እንደ ነበረ እርግጥ ነው ። ከጌታችንም ልደት በኋላ ከ፲፫ኛው መቶ ዓመት እስከ ፲፰ኛው መቶ ዓመት አንዳንድ የውጭ አገር ሰዎች እየመጡ ኢትዮጵያን መጐብኘታቸው አልቀረም ነበር ።

ኢጣልያኖችም በኢትዮጵያ ላይ ዓይናቸውን መጣል የጀመሩት በዚሁ በ፲፱ኛው መቶ ዓመት ነው ።

ከኢትዮጵያ ቤተ ክህነት ወገን ወደ ውጭ አገር የሔዱ ብዙ ናቸው ።

ከቤተ መንግሥት ወገን ግን አባቴ ልዑል ራስ መኰንን በ፲፰፻፹፩ ዓ. ም. ወደ ኢጣልያ ፤ በ፲፰፻፺፬ ዓ. ም. የእንግሊዝ ንጉሥ ግርማዊ ኤድዋርድ ፯ኛ በነገሡ ጊዜ ወደ እንግሊዝ አገር ሔደው ነበር ። በዚሁም ዓመት እግረ መንገዳቸውን ወደ ፈረንሳይ አገር መጥተው ጐብኝተዋል ። ሌሎችም መኳንንቶች ወደ ጀርመንና ወደ መስኮብ ወደ ፈረንሳይና ወደ ቱርክ አገሮች እየተላኩ ሔደዋል ።

በዚህም ምክንያት ኢትዮጵያ በሙሉ አውሮጳ የታወቀች ስለ ሆነችና ዐፄ ምኒልክ ከየመንግሥታቱ ጋራ የወዳጅነትና የንግድ ውል ስለ ተዋዋሉ ብዙ የውጭ አገር ነጋዴዎችና መንገደኞች ወደ ኢትዮጵያ በመምጣታቸው ምክንያት ከዚህ በላይ ስማቸው የተጠራው መንግሥታት በአዲስ አበባ ቆንስላና ሌጋሲዮን ማቆም ጀመሩ ።

ከዚህም በኋላ በ፲፱፻፱ ዓመተ ምሕረት ንግሥት ዘውዲቱ በዙፋን በተቀመጡ ጊዜ እርሳቸው ወራሽ ልጅ ስለአልነበራቸው ፤ እኔ በእግዚአብሔር ፈቃድና በሕዝብ ውዴታ ተመርጬ የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ስለ ሆንሁ ፤ በዐፄ ምኒልክ ጊዜ የተጀመረው የአውሮጳ መንግሥታት ወዳጅነት በጣም እንዲሰፋና እየጠና እንዲሔድ ሙሉ ፈቃድ አደረግሁ ። ይህም አሳቤ እርግጠኛና እውነተኛ መሆኑን የአውሮጳ መንግሥታት አዲስ አበባ ባሉት ሚኒስትሮቻቸው በኩል ስለ ሰሙትና ስለ ተረዱት ፤ መጀመሪያ የፈረንሳይ ሬፑብሊክ መንግሥት ፕሬዚዳን ሙሴ ፑዋንካሬ ፡ ቀጥሎ የቤልጅክ ንጉሥ ግርማዊ አልቤርት ፡ ቀጥሎ የኢጣልያ ንጉሥ ግርማዊ ቢክቶር አማኑኤል ፡ ቀጥሎ የእንግሊዝ ንጉሥና የህንድ ንጉሠ ነገሥት ግርማዊ ጆርጅ ፭ኛ ፡ ቀጥሎ የምስር ንጉሥ ግርማዊ ፉዓድ ፩ኛ ፡ ቀጥሎ የግሪክ ሬፑብሊክ መንግሥት ፕሬዚዳን አሚራል ኮንቶሪዮቲስ ፣ ቀጥሎ የሉክሳምቡርግ ዱሼስ ሻርሎት በያገራቸው እየሔድን ያገራቸውን ልማት የሕዝባቸውን ሀብትና ብልጽግና የከተማቸውን ውበት የሊቃውንቶቻቸውን ጥበብና ዕውቀት እንድናይ የክብር ጥሪ አደረጉልን ።

ነገር ግን ከዚህ በላይ እንዳስረዳነው አንዳንድ መኳንንት እየተላኩ ወደ አውሮጳ መጥተው ነበር እንጂ ፤ አልጋ ወራሽና የመንግሥቱ ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ የሆነ ወደ ውጭ አገር ወጥቶ ለመሔድ የተለመደ ነገር አልነበረምና ይህ የአውሮጳ መንግሥታት ያደረጉልን የክብር ጥሪ ለመሳፍንቱና ለመኳንንቱ ለሠራዊቱም ሁሉ እንግዳ ነገር ስለ ሆነባቸው ፤ በነገሩ ተቸግረውበት ነበር ። ይህንኑም በሰማን ጊዜ መሳፍንቱና መኳንንቱ በትልቅ ጉባኤ እንዲሰበሰቡ አድርገን ከአውሮጳ መንግሥታት ጋራ ወዳጅነታችንን እያሰፋን ለመሔድ በማሰባችን የወዳጅነትም ምልክቱ እርስ በርሱ መገናኘትና መተዋወቅ በንግድና በሥራም ሕዝቡ እንዲገናኝ ማድረግ ፡

ለዚህም ሁሉ ዋናው ነገር ነገሥታቱና የነገሥታቱ ዘሮች ቃል ለቃል እየተነጋገሩ መቀራረብ ፡ እነርሱም መጥተው አገራችንን እንዲጐበኙ ማድረግ መሆኑን ስለ አስረዳናቸው ሁሉም ነገሩን በደስታ ተቀበሉት ።

ይህም የአውሮጳ መንገዳችን ነገር በጉባኤው ቀርቦ ከተቆረጠ በኋላ ለመንገዳችን የሚያስፈልገው ሁሉ እንዲሰናዳ አዘዝን ። ለመንግሥቱም ሥራ የጦር ሚኒስትራችን ፊታውራሪ ሀብተ ጊዮርጊስ ዋና ሆነው ፤ ሚኒስትሮቹ ሁሉ ለየክፍላቸው ሥራ አላፊ እየሆኑ እንዲሠሩ ፤ የሠሩትንም ሁሉ ለግርማዊት ንግሥት ዘውዲቱ እንዲያስታውቁ ደንቡን ሰጠናቸው ።

የአውሮጳ መንገዴ ለእኔ ሦስት ጥቅም የሚሰጠኝ መሆኑን ተረድቼና ተስፋ አድርጌ ነበር ። ፩ኛው ጥቅም ቀድሞ በትምህርት ቤት ፤ ኋላም በሹመት ላይ ሳለሁ በመጽሐፍ ያነበብሁትን የአውሮጳን ሕዝብ ሥልጣኔ ፡ የፓሪስን ፡ የሎንዶንን ፡ የሮማን ፡ የብሩክሴልን ፡ የአቴናን ፡ የካይሮን ከተሞች ውበት በዓይኔ ለማየት ፡ ፪ኛው ጥቅም አውሮጳን አይቼ ወደ ሀገሬ ስመለስ ምንም በቶሎ በሙሉ ለመሥራት ባይቻል እንኳ በዓይኔ ከማየው የሥልጣኔ ሥራ አንዳንዱን ለመጀመር ይቻላል በማለት ነው ። ፫ኛው አንድ የባሕር ጠረፍ ለማግኘት ነው ። ስለ ባሕር ጠረፍ ከፈረንሳይና ከኢጣልያ ከመንገዳችን በፊት ተስፋ ተቀብለን ነበር ።

ከዚህም በኋላ በሚያዝያ ፳ ቀን ፲፱፻፲፮ ዓ. ም. ኀሙስ ከአዲስ አበባ ተነሥተን ወደ ጅቡቲ ወረድን ። እኛንም ለመከተል የተፈቀደላቸው መሳፍንትና መኳንንት ስማቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ። ራስ ኃይሉ ተክለ ሃይማኖት ፡ ራስ ሥዩም መንገሻ ፡ ደጃዝማች ናደው አባወሎ ፡ ደጃዝማች ገሠሠ ወልደ ሐና ፡ ደጃዝማች ገብረ ሥላሴ ባርያ ጋብር ፡ ደጃዝማች ሙሉጌታ ይገዙ ፡ ደጃዝማች ኃይለ ሥላሴ ዓባይነህ ፡ ሊጋባ ወዳጆ ውቤ ፡ ብላታ ኅሩይ ወልደ ሥላሴ ፣ ልጅ መኰንን እንዳልካቸው ፣ ደጃዝማች ወንድ በወሰን ካሣ ፣ አቶ ሣህሌ ፀዳሉ ናቸው ።

ጅቡቲም ስንደርስ የጅቡቲ አገረ ገዥ ሙሴ ዠሊያ የክብር አቀባበል ካደረጉልን በኋላ በሚያዝያ ፲፪ ቀን ፖርቶስ በሚባል በሚሳጅሪ ማሪቲም ኩምፓኒያ መርከብ ተሳፍረን ወደ ስዊዝ ካናል ተጓዝን ።

በስዊዝ ካናል ስንደርስ የግርማዊ ንጉሥ ፉዓድ መልክተኛ መጥቶ የንጉሡን ሰላምታ ነገረን ። ፓትሪያርኩም አቡነ ቄርሎስ በኋላ ፓትሪያርክ የሆኑትን አቡነ ዮሐንስን ልከው በረከታቸውን ሰጡን ።

ገንጠራም ስንደርስ ግርማዊ ንጉሥ ፉዓድ ባዘጋጁልን ልዩ ባቡር ሆነን ወደ ኢየሩሳሌም ተጓዝን ። በኢየሩሳሌምም የእንግሊዝ መንግሥት ሐይ ኮሚሽነር ሰር ሔርቤርት ሳሙኤልና የየገዳማቱ ጳጳሳት ወደ ባቡር መቆሚያ መጥተው የክብር አቀባበል አደረጉልን ።

ደግሞ እንደ መልካም የዕድል አጋጣሚ ፡ የትንሣኤ በዓል ቀርቦ ነበ
ርና ብርሃነ ትንሣኤውን ለማየት ስለ አበቃን እግዚአብሔርን አመሰገንን ።
ከዚህም በኋላ በኢየሩሳሌምና በአውራጃዎቹ እየተዘዋወርን የተቀደሱትን
ስፍራዎች ሁሉ ጌታችን የተወለደበትን ቤተ ልሔምን ፡ ያደገበትን ናዝሬ
ትን ፡ የተጠመቀበትን ዮርዳኖስን ፡ ታምራት ያደረገበትን ቃና ዘገሊላን ፡
ያስተማረበትን ባሕረ ጥብርያዶስንና በዙሪያው ያሉትን ቅፍርናሆምን ፡
ቤተ ሳይዳን ፡ መግደላን ፡ አብርሃምና ይስሐቅ ያዕቆብም የተቀበሩበትን
ኬብሮንን ጐብኝተን ተሳልመን ተመለስን ። በኢየሩሳሌምም ያለውን የገዳ
ማችንን ነገር ከሃይማኖት አባቶቻችን ከግብጻውያን ጋራ ለመነጋገር ተጀ
ምሮ ሳይጨረስ ቆይቶ ነበርና ከአውሮጳ ስንመለስ በወዳጅነት ተነጋግረን
ነገሩን እንድንጨርስ ስለ አሰብን ይህንኑ አሳባችንን መክረውበት እንዲቆዩ
በኢየሩሳሌም ላሉት ለግብጹ ሊቀ ጳጳስ ለአቡነ ጢሞቴዎስ በጽሕፈት አስ
ታወቅናቸው ። እርሳቸውም ይህንን አሳብዎን ለግብጽ ማኅበር አመልክቼ
እቆያለሁ የሚል ምላሽ ጻፉልን ።

ከዚህም በኋላ ግሪኮች በጎልጎታ ውስጥ ብዙ ክፍል ቦታ አላቸው ማለ
ትን ስለ ሰማን ከዚሁ አንድ ክፍል ለኢትዮጵያ መነኰሳት መቀደሻ ርስት
አድርገው እንዲሰጡልን አዲስ አበባ በሚኖረው በግሪክ ቆንሲል ጀኔራል
በዶክቶር ዘርቦስ በኩል በኢየሩሳሌም ያሉትን የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትሪያ
ርክ አቡነ ድምያኖስን ብንጠይቅ የአብርሃም ገዳም ከሚባለው አንድ ክፍል
ርስት አድርገን እንሰጣለን ስላሉ እኛም በበኩላችን ለግሪክ ገዳም ጥቅም
የሚሆን ቦታ ኢትዮጵያ ላይ እንሰጣለን ብለን በአሳቡ ተስማምተንና ተዋ
ደን ቀጥሎ ያለውን ውል ተጻጽፈን ተፈራረምን ።

«የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ
ተፈሪ መኰንን ባንድ ወገን በኢትዮጵያ ሕዝብ ስም ሆነው ፤ የኢየሩሳሌም
ፓትሪያርክ ድምያኖስ በሁለተኛው ወገን በግሪክ ኦርቶዶክስ ማኅበር ስም
ሆነው ከዚህ በሚከተለው ተስማምተው ተዋውለዋል ።

መጀመሪያ ፡

ብፁዕ ድምያኖስ የኢየሩሳሌምና የፓለስቲና ሁሉ የግሪክ ኦርቶዶክስ ፓትረ
ያርክ እንደ መሆናቸው ፤ የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ
ሥልጣን እንደራሴ ኢየሩሳሌምን ለመሳለም በመምጣታቸው ምክንያት
ለኢትዮጵያ ሕዝብ መልካም የሆነ ታላቅ አሳባቸውንና ከቀድሞ ጀምሮ በኢ
ትዮጵያ ሕዝብና በኢየሩሳሌም ቅድስት ቤተ ክርስቲያን መካከል ጸንቶ የሚ
ኖረውን ወዳጅነት ለመግለጥ ሲሉ በአብርሃም ቅዱስ ገዳም ውስጥ በቅዱስ
መቃብር ቤተ ክርስቲያን አጠገብ ያለውን አንድ ክፍል ቤት በጭራሽ ርስት
አድርገው ለኢትዮጵያ ሕዝብ ሰጥተዋል ።

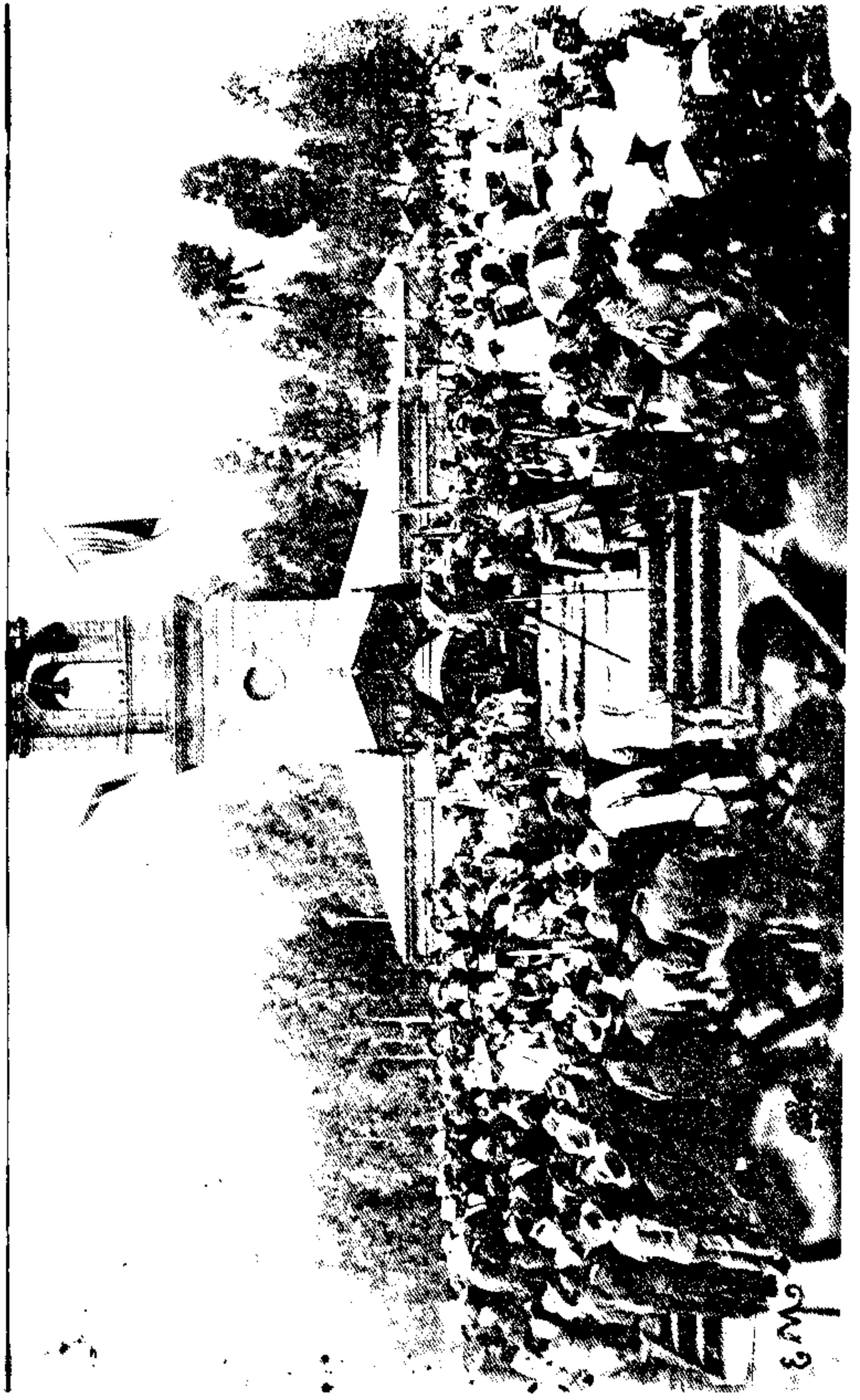

የቤቱ ክፍል ርዝመቱ ፲፰ ሜትር ከ፸ ሳንቲም ነው ።

ወርዱ ፰ ሜትር ከ፺፭ ሳንቲም ፡ ቁመቱ ፬ ሜትር ከ፶፭ ሳንቲም ነው። ይኸው ከአባቶች የምግብ ቤት በታችና አጠገብ የምድር ቤት ወለል ሆኖ ጠንካራ ቅስት ያለው ፡ የቀድሞ በሩ ቅዱስ መስቀል ወደ ተገኘበት የሚወስድ ነው ። ይህም የቤት ክፍል የኢትዮጵያ ሕዝብ ለቤተ ክህነት ሥራ ለሚያስፈልጋቸው ማገልገያ እንዲሆን ተሰጥቷል ።

ሁለተኛ ፡

ይህም የቤት ክፍል ከዴር ኤል ሡልጣን ጋራ ባንድ በር ተገናኝቶ ሊያያዝ ነው ። በሩንም የሚያስከፍቱ የኢትዮጵያ ሕዝብ ናቸው ፡ ፓትሪያርኩም ይህ በር እንዲከፈት እርዳታቸውን ያደርጋሉ ።

ሦስተኛ ፡

ወደ አብርሃም ገዳም የሚወስዱት የፊተኞቹ ሁለት በሮች ይዘጋሉ ፡ መስኮቶቹ ግን አይዘጉም ።

አራተኛ ፡

ይህን የቤት ክፍል ለመሸጥና ለመለወጥ መያዣም አድርጎ ለመስጠት ወይም በላይ ከተነገረው ከቤተ ክህነት ሥራ በቀር ለማናቸውም ለሌላ ጉዳይ ለማድረግ አልተፈቀደም ።

አምስተኛ ፡

ይህ የቤት ክፍል በሚታደስበት ጊዜ አስቀድሞ ለፓትሪያርኩ ማስታወቅ ያስፈልጋል ። ፓትሪያርኩም ለዚሁ ሥራ ዐዋቂ የሆነ ይልካሉ ።

ስድስተኛ ፡

ለኢትዮጵያ ሕዝብ በተሰጠው የቤት ክፍል ተፋላሚ ሌላ ሰው የመጣ እንደ ሆነ ብፁዕ ፓትሪያርክ በነገሩ ገብተው ለመነጋገር አላፊነት አለባቸው ።

የኢትዮጵያ መንግሥት አልጋ ወራሽና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ልዑል ተፈሪ መኰንን በኢትዮጵያ ሕዝብና በፓትሪያርኩ መካከል ያለው

ወዳጅነት እንዲጸና ስለፈለጉ የፓትርያርክ ወኪል ዘወትር በኢትዮጵያ እንዲኖር ከዚህ የሚከተለውን ስጦታ ለመስጠትና ስጦታውም እንደ ሀገሩ ልማድ በፓትርያርኩ ስም በመዝገብ እንዲጻፍ ፈቅደዋል ።

የሚሰጠውም ስጦታ ከዚህ ቀጥሎ ያለው ነው ።

፩ኛ ፡ ለገዳሙና ለቤተ ክርስቲያኑ መኖሪያ የሚሆን የሚታረስ ምድር ከአዲስ አበባ ከተማ ውጪ ርቀቱ ከአንድ ቀን መንገድ በማይርቅ ስፍረ አምስት ጋሻ መሬት ፤

፪ኛ ፡ ለገዳሙና ለቤተ ክርስቲያን መሥሪያ በአዲስ አበባ ዙሪያ በጉለሌ ወይም በሾላ ወገን አንድ ጋሻ መሬት ይሰጣሉ ። እነዚህም ስድስቱ ጋሻ መሬቶች በማናቸውም ምክንያት ቢሆን ኦርቶዶክስ ላልሆነ ማኅበርና ኦርቶዶክስ ላልሆነች ቤተ ክርስቲያን ተላልፈው እንዳይሰጡ ተስማምተዋል ።

ሰባተኛ ፡

እነዚህንም ስጦታዎች የተሰጣጡ ሁለቱም ወገኖች ይህን ውል ከሁለት ላይ በትክክል አስጽፈው ማኅተማቸውን አትመው የእጃቸውን ፊርማ አድርገውበታል ። ሚያዝያ ፲፮ ቀን ፲፱፻፲፮ ዓ. ም. በኢየሩሳሌም ሀገር ቅድስት ተጻፈ ።»

ነገር ግን የእግዚአብሔር ፈቃዱ ሳይሆን ቀርቶ ይህ ውል ወደ ፍጻሜ አልደረሰም ።

በኢየሩሳሌምም ያለውን ጉዳያችንን ከጨረስን በኋላ በሚያዝያ ፳፫ ቀን በባቡር ተሳፍረን ወደ ካይሮ ወረድን ፡ በካይሮም ግርማዊ ንጉሥ ፉዓድ በቤተ መንግሥታቸው የክብር አቀባበል አደረጉልን ። ከቀድሞ ጀምሮ በሁለቱ መንግሥታት መካከል ጸንቶ የኖረውን ወዳጅነት ወደፊት እያሰፋን ለመሔድ ሁለታችንም እየገለጥን በመነጋገራችን ደስታችን ከልክ ያለፈ ሆነ ።

በማግስቱም ፓትርያርኩ አቡነ ቄርሎስ ስለ እኛ ክብር በቅዱስ ማርቆስ ቤተ ክርስቲያን ቅዳሴና ጸሎት ለማድረግ ማሰባቸውን አስታውቀውን ነበርና ወደ ቤተ ክርስቲያኑ ሔድን ። ፓትርያርኩም የሽምግልና ድካማቸውን ታግሠው በመንበሩ አጠገብ በዙፋናቸው ተቀምጠው ጸሎተ ቡራኬ አደረጉልን ። ወዲያውም የግብጽና የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን እናትና ልጅ መሆናቸውን እርሳቸውም ከብዙ ዘመን ጀምሮ ወደ ኢትዮጵያ መጥተው የሃይማኖት ልጆቻቸውን ለማየት ምኞትና አሳብ ስላላቸው ስለ መንገዱ መራቅ ሳይችሉ በመቅረታቸው ማዘናቸውን ፡ ዛሬ ግን እኛ ወደ ካይሮ መጥተን በዓይናቸው በማየታቸው ምኞታቸውና አሳባቸው መፈጸሙን እየገለጡ በረጅሙ ተናገሩ ።

ከዚህም በኋላ እኛ በቤተ ክርስቲያኑ ውስጥ እንዳለን እርሳቸው ባንድ ወገን ወደ እንግዳ መቀበያው ቤት ገብተው እኛ የሃይማኖት አባታችንን ለማክበር የወርቅ አክሊልና የወርቅ መስቀል ፡ የወርቅ መቋሚያ በወርቅ የተጠለፈ ግምጃ ቀሚስና ፡ ካባ ላንቃ አምጥተንላቸው ነበርና በዕድሜ በመሽምገላቸውና በመድከማቸው ምንም እንኳ የማይችሉት ቢሆኑ እኛን ደስ ለማሰኘት ሲሉ አክሊሉን ደፍተው ካባ ላንቃውን ለብሰው ፣ የወርቁን መስቀል በቀኝ እጃቸው ፡ የወርቁን መቋሚያ በግራ እጃቸው ይዘው ፡ ይጠብቁን ነበርና ከቤተ ክርስቲያኑ ወደ አዳራሹ በገባን ጊዜ ቆመው ለመቀበል ቢሞክሩ የማይችሉ ሆኑ ። እኛም ቅዱስነታቸውን ይህን በመሰለ ማዕርግ በማየታችን ምንም በልባችን ደስታ ብናደርግ መሽምገላቸውንና መድከማቸውን በማሰባችን ትልቅ ኀዘን ሆነብን ።

በካይሮም በቆየንበት ጊዜ የጐበኘናቸውና ለልባችን መታሰቢያ ሆነው የሚኖሩት ከዚህ ቀጥሎ ያሉት ናቸው ። ፒራሚዶችና እስፊንክስ ፡ ትልቁ የአንቲካ ቤት ፡ የመንግሥትና የግብፆች ትልልቅ የትምህርት ቤቶች ሆስፒታሎች ፡ የቀድሞ ዘመን አሮጌ ገዳሞች ፡ የሉክሶር አንቲካና ባጠገቡ ተቆፍሮ የተገኘው የቱታንካሙን መቃብር ትልልቅ መስጊዶችና አልሐዛር የሚባለው ትልቁ የእስላሞች ትምህርት ቤት ናቸው ። ቀጥሎም ከኢትዮጵያ የመጡ አራት ተማሪዎች ሲማሩ በማየታችንና እስከ ሁለት ዓመት ትምህርታቸውን ጨርሰው ወደ ኢትዮጵያ ይመለሳሉ ብሎ አስተማሪያቸው ስለነገረን ደስ አለን ።

ከካይሮም ወደ እስክንድርያ ወርደን የቅዱስ ማርቆስን መቃብር ከተሳለምንና በቤተ ክርስቲያኑ አጠገብ የመንበረ ማርቆስ ወኪል ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ዮሐንስ አሠርተው ከአራት ሺ የሚበልጡ ልጆች የሚያስተምሩበትን የትምህርት ቤቱን ካየን በኋላ ፣ በእስክንድርያ አጠገብ ራምሌ በሚባል ስፍራ የተሠራውን ፣ የኢትዮጵያ ልጆች እየመጡ የሚማሩበትን ቪክቶሪያ ኮሌጅ የሚባለውን የትምህርት ቤት ጐበኘን ። የትምህርት ቤቱ አለቃ ምስተር ሪድ የሚባለው በተለየ ከኢትዮጵያ የሚመጡትን ልጆች እንደ አባት ሆኖ በርኅራኄ መጠበቁንና ማስተማሩን ስንሰማ ነበርና እንዲራክ ጎኑ ይን በዚያው አገኘናቸው ። እነርሱንም በዓይናችን በማየታችን ልባችን በደስታ ተነካ ። ወዲያውም የራስ ሙሉጌታ ልጅ ዐሥራተና ገብረ መድኅን ዐወቀ የሚባለው በዚሁ ትምህርት ቤት ለመማር ከእኛ ጋራ መጥተው ነበርና አደራ በማለት ሰጠነው ።

ምዕራፍ ፲፮

ከእስክንድርያ ወደ ፓሪስ ስለ መሔዳችን ።

በግንቦት ፩ ቀን ኮርዲሊየር በሚባል መርከብ ተሳፍረን መርከቡ ጉዞ ሲጀ ምር የመሰናበቻ መድፍ ይተኰስ ጀመር ።

በግንቦት ፮ ቀን ኮርሲካን አልፈን ቱሎን በሚባለው ትልቅ ምሽግ ባለ በት አኳያ ስንደርስ ፤ አንድ የጦር መርከብ መጥቶ ተቀበለን ። ከዚያም ጀምሮ ወደ ማርሴይ እስክንጠጋ ድረስ ብዙ አይሮፕላኖች በአየሩ ላይ ያንጃ ብቡ ነበር ። በመርከባችንም ቀኝና ግራ ፩ የጦር መርከቦች እየተጓዙ መድፍ ይተኵሱ ነበር ።

ከመርከብም ስንወርድ የማርሴይ አውራጃ ገዥና የከተማው ከንቲባ ከብዙ መኳንንቶች ጋራ ሆነው ተቀበሉን ። ከነዚሁም መካከል ከአባቴ ከል ዑል ራስ መኰንን ጀምሮ የኢትዮጵያና የእኛም የራሳችን ወዳጅ በኢትዮ ጵያ የፈረንሳይ ባለሙሉ ሥልጣን ሚኒስቴር ልዩ መልክተኛ የነበሩትን ሙሴ ላጋርድን በማየታችንና በመገናኘታችን በጣም ደስ አለን ።

በማርሴይም ቤተ መንግሥት ጥቂት ካረፍን በኋላ የጦር መርከቦች አለቆች መጥተው የጦር መርከቦችን ለማሳየት እንደገና ወደ ባሕሩ ወሰደ ውን ነበርና የሥራውን ጠንካራነት ፡ የመድፎቹን ትልልቅነት አይተን በታ ላቅ ማድነቅ ተመለስን ።

በማግስቱ በግንቦት ፰ ቀን ማታ በባቡር ተሳፍረን ወደ ፓሪስ ተጕዘን ነበርና ጧት በ፬ ሰዓት ተኩል ፓሪስ በደረስን ጊዜ አዲሱ የሬፑብሊክ ፕሬ ዚዳን ክቡር ሙሴ ሚሌራና ጠቅላይ ሚኒስትሩ ሙሴ ፑዋንካሬ ሚኒስትሮ ቹም ሁሉ በሙሉ ማሬሻል ፎሽና ሌሎቹም ብዙ ጀኔራሎች በታላቅ ክብር ተቀበሉን ። ለማደሪያም የተዘጋጀልን በውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ቤተ መንግ ሥት በኬደርሴ ነበርና ከፕሬዚዳኑ ጋራ ባንድ አውቶሞቢል ተቀምጠን በሰ ልፉ መካከል ሔድን ።

በቤተ መንግሥቱም ጥቂት ዕረፍት ካደረግን በኋላ ለሬፑብሊክ ፕሬ ዚዳን ጕብኝት ለመመለስ ወደ ኤሊዜ ቤተ መንግሥት ሔደን ተመለስን ።

ከዚህም በኋላ የፓሪስን ማዘጋጃ ቤት እንድንጐበኝ ፕሮግራም ተደርጎ ነበርና በተወሰነው ሰዓት ወደ ማዘጋጃ ቤት ሔድን ። በደረስንም ጊዜ የሬፑ ብሊኩ ፕሬዚዳንና ሚኒስትሮቹ ሁሉ የጦር አለቆችና የከተማውም ትልልቅ ሰዎች ተሰብስበው አገኘናቸው ። ወደ ትልቁም አዳራሽ በገባን ጊዜ የከተ ማው ከንቲባ ሙሴ ዡዊላርድና የማዘጋጃ ቤቱ አማካሪዎች ፕሬዚዳን በጣም ልባችንን የሚነካ የወዳጅነት ቃል እየተናገሩ ደስታቸውን ገለጡ ልን ።

በፓሪስና በዙሪያዋ ያየነው የሚያስደንቀው ሥራ ሁሉ ብዙ ነው ። ግን በፓሪስ በቆየንበት ጊዜ ካየናቸው ከብዙዎቹ ዋነኞቹ ከዚህ ቀጥሎ ያሉት ናቸው ። የናፖሊዎን መቃብር (ኧንቫሊድ ፧) የአይሮፕላን ማረፊያና የአይሮፕላን ሰልፍ ፡ የታንክ ሰልፍና አካሔድ ፡ አፔራ ፡ ኖትርዳም ደ ፓሪ ፤ የፍርድ ቤት ፡ የብር መኪና ቤት ፡ (የዳግማዊ ምኒልክ መልክ ያለበት ብር የተሠራው በዚሁ ቤት ነው) ። የሌጅዎን ደ ኦነር ኒሻን ጽሕፈት ቤት ፤ ቱር ኤፌል ፡ የቬርሳይ ቤተ መንግሥት ፡ የፎንቴኔብሎ ቤተ መንግሥት ፡ በሴ ንት ኤሊዜ ያለው የራዲዮ መሰብሰቢያ ቤት ፡ የመድፍ ተኵስ መማሪያና የመድፍ ዒላማ ነው ።

የአፌሴሉ ቀን እስኪጨረስ ከሬፑብሊኩ ፕሬዚዳን ከክቡር ሙሴ ሚሌራ ጀምሮ ጠቅላይ ሚኒስትሩ ሙሴ ፑዋንካሬና ሌሎቹም የፈረንሳዊ ባለሥልጣኖች ባቀባበልና በግብዣ ጊዜ የሚናገሩትን የወዳጅነት ንግግር በመስማታችንና ከዚህም በላይ የቆጠርናቸውን ልዩ ልዩ ቤተ መንግሥታት በማየታችን የልባችን ደስታ ስለ በዛ በቃል ሊነገር የማይቻል ሆነ ።

የአፌሴሉም እንግድነታችን ሲጨረስ በዚያው በፓሪስ ቆይተን ከፈረን ሳዊ መንግሥትና ከፍራንኮ ኢትዮጵያ የምድር ባቡር ኩምፓኒያ ጋራ አንዳ ንድ ጉዳይ በወዳጅነት ለመነጋገር ስለ አሰብን ፤ ሁለተኛም የክብር ጥሪ ወደ አደረጉልን ወደ ሌሎቹ መንግሥቶች እየሔድን የአፌሴሉ ቀን ሲጨረስ እየ ተመለስን የምናርፍበት በፓሪስ እንዲሆን ስለ ፈቀድን በኪራይ ማረፊያ ቤት ፈልገው እንዲያዘጋጁልን ለወዳጃችን ለሙሴ ላጋርድ አስታውቀና ቸው ነበርና በፓሪስ ከተማ ዳር ቢላ ካማስተራ የሚባል ቤት መዘጋጀቱን

ስላስታወቁንና አሁን የኦፊሴሉም ቀን ስለ ተጨረሰ ወደዚያው ሔደን ገባን ። የኦፊሴሉም ቀን መጨረሱ በተሰማ ጊዜ ፤ ለትምህርት ወደ ፈረንሳይ አገር የላክናቸው የኢትዮጵያ ልጆች ተሰብስበው መጥተው ተገናኙን ። ከመካከላቸውም አንዳርጌ መሳይ በሁሉም ስም ሆኖ ከዚህ ቀጥሎ ያለውን የምስጋና ቃል ተናገረ ።

«ልዑል ሆይ ፤ አባቶቻችን ኢትዮጵያውያን በቀድሞ ዘመን በጥበብም በጉልበትም ከዓለም ሁሉ መብለጣቸውን፥ከተማቸውንም በመርዌና በናፓታ አድርገው ኃይላቸውን እስከ ምድረ ግብጽ እያሰሙ ተከብረውና ተፈርተው መኖራቸውን የውጭ አገር ታሪክ ጸሐፊዎች ጽፈውት በማግኘታችንና በማንበባችን በልባችን ኩራት ይሰማናል ።

ባገራችን ግን መጻሕፍቶቻችን ሁሉ የተጻፉት በግእዝ ቋንቋ ስለ ሆነ ፣ የማተሚያ ብልሃትም ስላልነበረ ካንዳንድ ሊቃውንቶች በቀር ሕዝቡ ሁሉ ያገሩን ታሪክ ባለማወቁ በጣም ያሳዝነናል ።

አሁን ደግሞ በደግነትዎና በትጋትዎ ኢትዮጵያ እንደ ጥንቷ በጥበብና በዕውቀት እንድትሠለጥንና ዓይንዋን እንድትከፍት አስበው እኛን ለትምህርት ወደ ውጭ አገር በመስደድዎ ፤ በአዲስ አበባና በሌላውም አውራጃ የትምህርት ቤቶች እንዲከፈቱ በማድረግዎ፥የመጽሐፍ ማተሚያ አቁመው በግእዝ ቋንቋ የተጻፉትን የቀድሞ መጻሕፍት ባማርኛ ቋንቋ እያስተረጐሙ በማሳተምዎና ለሕዝቡ እንዲታደል በማድረግዎ ዓለሙ ሁሉ ተደንቋል ።

እኛም ልጆቹ የአውሮጳን ሥልጣኔ እንድንከተል ፣ የኢትዮጵያንም ታሪክ እንድናውቅ በችግራችን ሁሉ እየረዱ እንድንማር ስለ አደረጉ ባለማቋረጥ ስናመሰግንዎ እንኖራለን ።

አሁን እንኳ የአውሮጳ መንግሥታት ከዚህ ቀደም ከኢትዮጵያ ነገሥታት ለማንም ያላደረጉትን የማክበር ጥሪ መጥራታቸው በመልካም መሪነትዎ ኢትዮጵያን እንዲያሠለጥኗት ስለ ዐወቁ ነውና መምጣትዎ የኢትዮጵያ ስም በዓለም ሁሉ እንዲሰማ አደረገ ።

ኢትዮጵያ ያሁኑ ብቻ ደስታዋ ለልጅ ልጅ አልፎ ሲነገር የሚኖር ነውና ልታመሰግንዎ ይገባታል ። እኛም በፓሪስ ከተማ ሦስት ቀለም ሰንደቅ ዓላማችን ተሰቅሎ ሲውለበለብ በማየታችን በጣም የታደልን መሆናችንን ያስረዳናል ።

ስለዚህ የኢትዮጵያ ሕዝብ ሁሉ የሞቱት በሰማይ የቆሙት በምድር ሆነው ሊያመሰግኑም ይገባቸዋል » እያለ በረጅሙ ተናገረ ።

ለዚህም ለተናገረው ቃል መደገፊያና ተስፋ እንዲሆናቸው ከዚህ ቀጥሎ ያለውን ተናግረን አረጋገጥንላቸው ።

«እኛ አሳባችን በሚቻለን ሁሉ እየረዳን የኢትዮጵያ ልጆች ሁሉ ትም

ህርትና ዕውቀት እንዲያገኙ ነው እንጂ ለናንተ ለጥቂቶቹ ብቻ አይደለም ። እናንተም በትምህርታችሁ ተግታችሁ ሙሉ ዕውቀት አግኝታችሁ ሀገራችሁን ኢትዮጵያን ለማገልገል እንዲያበቃችሁ እግዚአብሔርን እንለምናለን። ወደ ፊትም ትምህርታችሁን እስክትጨርሱ ማናቸውም የገንዘብ ችግር እንዳያገኛችሁ በሚቻለን ሁሉ እንረዳችኋለንና አይዟችሁ» ስላልናቸው ከልብ የሆነ ደስታቸውን ገለጡልን ።

የኦፊሴሉም ቀን ስለ ተጨረሰና በልዩ ቤት ስለ ተቀመጥን የኢትዮጵያ መንግሥትና በተለየም የልዑል አባቴና የራሴም ወዳጆች የሆኑት ትልልቆች የፈረንሳይ ሰዎችእየመጡ ጕብኝት ያደርጉ ጀመር ። ከዚህም በኋላ ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ከሙሴ ፑዋንካሬ ጋራ በወዳጅነት አንዳንድ ጉዳይ ለመነጋገር ቀጠሮ ጠይቀን ነበርና በቀጠሮው ቀን ወደ ውጭ ጉዳይ ሚኒስቴር ሔድን ።

ለመነጋገርም ያሰብነው በጅቡቲ በኩል ነፃ የሆነ አንድ የባሕር በር እንዲሰጡን ካዲስ አበባ ከመነሣታችን በፊት ለዚህ በተለይ የምንነጋገርበት ጉዳይ መሆኑን በፈረንሳይ ምኒስትር በኩል አስታውቀን ተስፋ ተደርጎልን ነበርና ይህንም ለማድረግ የፈቀዱ እንደሆነ ከእኛም ወገን የፈረንሳይ መንግሥት ለዚህ ለውጥ የሚፈልገው ምን እንደ ሆነ እንዲያስታውቁን ነው ።

ሁለተኛም የክሎቢኮቢስኪ ውል እየተባለ በሚጠቀሰው በኢትዮጵያና በፈረንሳይ መንግሥት መካከል በተደረገው የወዳጅነት ውል ይልቁንም በ፯ኛው ክፍል የተጻፈው የዳኝነቱ ነገር በጣም አስቸጋሪ ሆኖብን ይኖራልና ውሉ ሳይፈርስ የሁለቱም መንግሥታት ጥቅም ተጠብቆ ጥቂት እንዲሻሻል ለማድረግ ነው ።

ይህንም አሳባችንን ለሙሴ ፑዋንካሬ ባስታወቅናቸው ጊዜ ይህን አሳብዎን ለምክር ቤቱ አቅርቤ እንደተቻለ ያህል በወዳጅነት እናስብበታለን የሚል ቃላቸውን ሰጡን ።